

Тодичињак бр. 8

Удружење грађана
"Баштина и будућност - Аранђеловац 1859"

КЊАЗУ МИЛОШУ
ВЕЛИКОМ
ОБЕДБИТЕЉУ АРАНЂЕЛОВАЦУ
1809

Велика Госпојина - Аранђеловац 2009.

Тодичињак бр. 8

Удружења грађана
**"Баштина и будућност-
АРАНЂЕЛОВАЦ 1859"**

Велика Госпојина
Аранђеловац 2009.

Тодишњак бр. 8

Издавач:
Удружење грађана
"Баштина и будућност - АРАНЂЕЛОВАЦ 1859"
www.bastinaibuducnost.org

За издавача:
Хаџи Миодраг Бошковић

Уредник:
Иван Златковић

Фотографије:
Небојша Радовановић
Милан Илић

Графичка обрада:
Милан Илић

Штампа:
"Мајданац" Аранђеловац

Тираж:
350 примерака

*Велика Госпојина
Аранђеловац 2009.*

Предња корица:
Сјоменик кнезу Милошу Обреновићу

САДРЖАЈ :

стр.

1. Повеља	1
2. Извештај о раду седме Скупштине Удружења	3
3. Извештај о раду Управног одбора за 2008/2009. год.	6
4. Финансијски извештај	9
5. Пријатељи Удружења	10
6. План рада Удружења за 2009/2010. годину	11
7. Долазак Књаза Милоша у Буковик 1859. године	13
8. У знак јубилеја	16
9. Где треба да стоји споменик Милошу Обреновићу	17
10. Из дневне штампе: "Књаз на старој марвеној пијаци"	19
11. Из дневне штампе: "Аранђеловац очи јубилеја"	22
12. Литерарни конкурс поводом јубилеја града	23
13. Свечани програм поводом обележавања јубилеја	32
14. 140 година библиотеке у Аранђеловцу	33
15. Културне активности Удружења	36
16. Поезија љубави	39
17. Песништво Перише Богдановића	41
18. Поема о Аранђеловцу	44
19. Излет у Сремске Карловце	47
20. Моје дружење са "ћиром"	49
21. Шумадијским "ћиром" у Европску Унију	53
22. Ми не одустајемо од "Шумадијске кривуље"	55
23. Млади подржавају "Шумадијску кривуљу"	56
24. Дописи у вези са трагичном судбином "Старог здања"	57
25. "Обележавају знамените куће у Старој вароши"	65
26. Плоче на знаменитим зградама	66
27. Шумадинац Павле Бакић - последњи српски деспот	69
28. Житељи Врбичке реке	73
29. Пчеле и пчеларство у Врбици и Аранђеловцу	77
30. Необичне личности - Драгојло Лазаревић "Мачак"	80
31. Кафански бисери - Војан Пркос Друмски	82
32. Планинарске згоде и казивања	85
33. О фудбалским оснивачима	87
34. Сећање на великог прегаоца - Бранислав В. Недељковић	91
35. Трагом великих људи и незаборавних дела - Миле Недељковић	95
36. Велики син Шумадије - Над гробом Данка Поповића	98

Кнез Милош Обреновић

Одлуком Скупштине Удружења грађана
”БАШТИНА И БУДУЋНОСТ - АРАНЂЕЛОВАЦ 1859”
одржане 09.11. 2001. године у Аранђеловцу,
усвојена је ова:

П О В Е Љ А

којом се утврђују циљеви, задаци и правци рада и деловања Удружења. Сваки члан Удружења, својим добровољним радом, даје допринос на остварењу ових циљева и задатака:

- * чување и неговање традиционалних вредности града и околине Аранђеловца,
- * чување спомена на историјске вредности града,
- * допринос урбаном и руралном складу уређења вароши,
- * допринос архитектонском осавремењавању градитељства у складу са постојећим амбијентом града,
- * допринос очувању човекове средине,
- * допринос развијању свих облика културног стваралаштва,
- * помоћ у развоју општинских комуналних добара града и околине,
- * објављивање садржаја историјских и културних тековина везаних за подручје града и околине,
- * унапређење и развијање добротворног и хуманитарног рада,
- * сарадња са сродним невладиним и нестраначким организацијама.

Наведени циљеви, задаци и правци рада, не смеју бити занемарени, нити изостављени. У складу са могућностима, могу бити додавани нови задаци и проширивани нови правци рада.

Стара чаршија

Извештај о раду седме Скупштине Удружења

У Етно дворишту, дана 13.09.2008. године, одржана је седма редовна Скупштина са следећим дневним редом:

1. Избор радног председништва
2. извештај о раду Управног одбора
3. извештај о финансијском пословању
4. избор председника и подпредседника Скупштине
избор председника Управног одбора
избор председника Надзорног одбора
5. план рада за наредну 2008/2009. годину
6. дискусија по поднетим извештајима
7. завршна реч новоизабраног председника

Присутно је 30 чланова и пријатеља Удружења.

1. У радно председништво Удружења изабрани су: Љ. Бошковић, Д. Извонар и Д. Јаковљевић, као записничар.

2. Извештај о раду поднео је председник Н. Радовановић.

У 2008. години основни задаци били су:

- припрема прославе 150 година од настанка Аранђеловца
- "Шумадијска кривуља"
- уређење Старог трга

Хронолошки:

1. изабран је одбор за нове иницијативе
2. у новембру тродневна дешавања у згради железнице
3. књижевно вече песникиње Милене Проковић
4. припрема монографије о спорту у Аранђеловцу
5. припрема и прослава Бадњег дана
6. учествовање у прослави Сретења
7. прослава Ускрса са удружењем "Деца у срцу"
8. присуствовање конференцији FEDECRAIL
9. актуелно учешће у изради урбанистичког плана града

Са седме годишње Скујшћине

3. Извештај о финансијском пословању Удружења поднео је Н. Радовановић уместо М. Крсмановића. Извештај Надзорног одбора поднела је Љ. Бошковић која је констатовала да није било никаквих неправилности.

4. Дискусију о поднетим извештајима започео је Б. Недељковић који је образложио финансијски извештај.

За реч се јавио М. Ивовић који је говорио о изради урбанистичког плана града. Поступак траје три године. Удружење је доставило општини примедбе, међутим ништа се не догађа. Закључио је да је потребна "акција како Аранђеловац не би остао касаба".

Д. Јаковљевић је говорио о активностима одбора за нове иницијативе, о изложби икона у новембру, изради веб-презентације и присуствовању конференцији "Fedecraila". Најавио је повећање броја чланова, сходно повећању активности.

Реч је узео М. Бошковић који је нагласио да је Удружење настало ради заштите аранђеловачке баштине. Аранђеловац је угрожен и од стране општинске и републичке власти. Туризам је у лошем стању.

Б. Недељковић је говорио о правилима Удружења. Критиковао је што они који са нама треба да раде и да нам помогну нису ту. Говорио је и о библиотеци која се полако увећава и о учешћу на првој изложби књига.

И гђа Христодуло је узела реч и дала предлог да се Аранђеловчани који нису у Аранђеловцу позову и помогну град, као и да се врати старо име Гагићевом венцу.

Гђа Лила Дробац, директор Музеја у Аранђеловцу, говорила је о старатељству над етно домаћинством. Пећина Рисовача ће бити уређена и отворена за прославу јубилеја - 150 година постанка града. Изнела је оптимизам у погледу уређења музеја, пећине и етно домаћинства.

Реч је узео М. Бошковић који је рекао да треба помоћи око уређења Старог трга. Говорио је и о проблемима са којима се срећу Аранђеловчани.

Свештеник Ћирковић Стокан, старешина Врбичке цркве, говорио је о удружењу "Баштина и будућност" и изразио задовољство његовим постојањем и похвалио иницијативу гђе Ј. Христодуло.

Црквени одбор је заказао састанак са локалном самоуправом у циљу прославе 150 година града.

За реч се јавио В. Коларевић који је рекао да би општинској власти требало скренути пажњу на већу бригу у вези са културним активностима града. Предложио је да се Удружење представи пред Удружењем књижевника Србије.

Извештаји су једногласно усвојени.

5. План рада и задатке је изнео председник Скупштине удружења Д. Извонар. План рада се налази у Годишњаку број 7.

6. Избор органа Удружења

- за председника Скупштине је предложен Б. Недељковић

- за заменика Душан Извонар

- за Управни одбор: М. Бошковић, М. Крсмановић, Д. Јаковљевић, М. А. Бошковић, Н. Радовановић, Д. Плећевић.

У Надзорном одбору су: Добривоје Игњатијевић, Милутин Ивовић, Властимир Мирић.

Хаџи Миодраг Бошковић

Извештај о раду Управног одбора за 2008/2009. годину

На Скупштини одржаној 13.08.2008. године изабрани су следећи чланови Управног одбора: Бошковић А. Миодраг, Десивојевић Боривоје, Крсмановић Милан, Радовановић Небојша, Плећевић Драган, Бошковић М. Миодраг и Јаковљевић Драган.

На конститутивној седници одржаној 18.09.2008. изабрани су Крсмановић Милан за председника (није био присутан), Плећевић Драган за заменика, Јаковљевић Драган за секретара и Петровић Милорад за благајника. На наредној седници Управног одбора гдин Крсмановић није прихватио посао председника, па су даље вођени разговори око избора новог. До избора новог председника Управни одбор је водио председник Скупштине гдин Недељковић или секретар Јаковљевић. За новог председника Управног одбора изабран је Миодраг Бошковић на седници одбора одржаној 19. марта 2009. године.

За све време до избора Удружење је задатке обављало углавном коректно.

Од свих активности које је Удружење у претходном периоду обавило издвојићемо само неке:

1. Упућено је оштро писмо свима за које смо мислили да су надлежни да реше велику српску бруку, а ради се о стању у коме се налази наш симбол "Старо здање". Одговор смо добили само од појединих, што ћемо у овом Годишњаку и објавити.

2. Организовали смо промоцију књиге Зорана Вересића у згради железничке станице. Књига говори о парним локомотивама Србије, у периоду од 1885. до данас. Штампана је на енглеском језику.

3. Покренули смо код општине питање чесме која је осамдесетих година премештена са железничке станице пред општину, а 2008. године је уклоњена, а једна је од три чесме које је Државни водовод изградио 1928. године.

4. У новембру месецу смо у Етно кући извршили промоцију књиге песама наше Врбичанке Милене Проковић.

5. Прикупили смо средства и купили један половни теретни вагон који је некада саобраћао на Лајковачкој прузи.

6. Као и сваке године палили смо бадњак, на Бадњи дан, на Старом тргу.

7. Организовали смо излет у Сремске Карловце, за чланове и пријатеље Удружења. По оцени излетника посета је протекла врло успешно.

8. Активно радимо на реализацији програма обележавања 150 година од настанка вароши, а посебно на грађи за монографију села Врбице и постављању плоча на зграде у старом делу вароши.

9. Имамо редовну сарадњу са средствима информисања, па ћемо неке чланке из новина објавити у овом Годишњаку.

10. Ставили смо примедбе на нацрт генералног урбанистичког плана општине Аранђеловац и учествовали у раду јавне седнице комисије за планове.

Председник Управног одбора
Хаџи Миодраг Бошковић

Финансијски извештај

(за период од 1.01. до 31.07.2009)

Удружења грађана "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859"

Стање на рачуну 01.01.2009.	7.027,50 дин.
УКУПАН ПРИХОД	67.500,00 дин.
Приход из буџета општине Аранђеловац	50.000,00 дин.
Приход од чланарина	1500,00 дин.
Донација предузећа и приватних радњи.....	16.000,00 дин.
УКУПНИ РАСХОДИ	54.270,23 дин.
Трошкови израде керамичких плоча за обележавање занатлијских радњи	35.000,00 дин.
Трошкови одржавања	8572,00 дин.
Трошкови провизије банке	2.150,00 дин.
Трошкови репрезентације (за одржавање свих манifestација у 2009. год.)	8548,23 дин.
СТАЊЕ НА РАЧУНУ (31.07.2009. год.)	20.257,27 дин.

*Финансијски извештај приказало
Милан Крсмановић*

Пријатељи Удружења

Удружење се највећим делом финансира из средстава која обезбеђују сами чланови, а остатак се обезбеђује на начин како је у финансијском извештају приказано. Један део средстава, у виду разних помоћи и поклона обезбеђују пријатељи Удружења, којима се овом приликом срдечно захваљујемо, а то су:

1. "Бахус"- Бошковић, Врбица - Аранђеловац
2. "Бања комерц", Село Бања - Аранђеловац
3. "Јовановић", пекара, Аранђеловац
4. "Еклер", пекара, Аранђеловац
5. "Неша", пекара, Аранђеловац
6. "Фортуна", маркет, Аранђеловац
7. "Чока", кафана, Аранђеловац
8. "Меџик спид мегамаркет - ПЛУС",
Николић, Аранђеловац
9. "Иванчевић спорт клуб" Аранђеловац
10. "Метал", Димитријевић и синови,
Орашац - Аранђеловац
11. "На мосту", гвожђара, Гага, Аранђеловац
12. Врбичка црква, Врбица - Аранђеловац
13. Музеј града Аранђеловца

*Удружење грађана
"Баштина и будућност - АРАНЂЕЛОВАЦ 1859"*

План рада Удружења за 2009/2010. годину

1. Сарадња са установама културе, органима и службама СО Аранђеловац, медијским кућама и другим сродним организацијама у циљу очувања традиционалних вредности, побољшања животних услова и стандарда грађана.

2. Реализација започетих активности око прославе 150 година од оснивања града:

- постављање керамичких табли у старом делу града,
- уређење фасада,
- организација изложбе вртене и уникатне керамике,
- изложба фотографија старог Аранђеловца,
- израда хронике села Врбице,
- издавање монографије о развоју фудбалског спорта у Аранђеловцу,
- додела награда ученицима основних школа поводом литерарног конкурса на тему: "Мој град - колевка славне прошлости и будућности".

3. Наставак активности око реализације пројекта уређења Старог трга, у оквиру урбанистичког решења "Стара чаршија".

4. Наставак уређења простора око железничке станице, увођењем нових садржаја и наставак активности око пројекта "Шумадијска кривуља".

5. Даља сарадња са хуманитарним и невладиним организацијама коју треба ојачати и освежити новим идејама и садржајима.

6. Традиционално обележавање великих хришћанских празника Бадњег дана и Васкрса уз традиционално осликавање ускршњих јаја и доделу поклон-пакетића деци из удружења "Деца у срцу".

7. Организација једнодневних излета и посета значајним културно-историјским местима и туристичким дестинацијама у Србији.

8. Уређење Етно дворишта уз сталну поставку са аутентичним етно садржајима, у сарадњи са музејом града.

9. Јачање сарадње са сродним удружењима из других градова.

10. Континуиран рад на омасовљењу и популаризацији Удружења.

Председник Скупштине
Душан Извонар

*Традиционално обележавање Бадњег дана
на сџаром градском шјргу*

ТРАГАЊЕ ЗА ИСТИНОМ ОД ПРЕ 150 ГОДИНА

Долазак Књаза Милоша у Буковик 1859. године

Књаз Милош је 13. јула 1859. године пошао из Београда у Буковик "да се у здрављу своме подкрепи тамошњем киселом водом" где је стигао сутрадан и у варошици Врбици код Драгутина Дамњановића "стан себи узео".

Ових дана навршава се 150 година од када је Књаз Милош Обреновић за време своје дуге владавине Србијом посетио Буковик и Врбицу и том приликом обећао окупљеном народу да ће у Врбици подићи цркву посвећену Светом Аранђелу и да ће варошица Врбица убудуће носити име Аранђеловац. Долазак старог Књаза у Шумадију, после вишегодишњег изгнанства, привукао је све Шумадинце да изађу и поздраве "свог оца" како је народ звао "светлога господара" Милоша. Разуме се да је пут владара пратила и ондашња штампа. О томе је Јасмина Милошевић у својој књизи "Градска култура Аранђеловца у 19. веку" (Народна библиотека "Свети Сава" Аранђеловац, 2008) навела факсимил чланка из ондашњих "Новина србских" из којег сазнајемо о "путу његове светлости књаза - владоца нашег одавде (из Београда - прим. Р.М.) до Буковика, куда је отишао да се у здрављу своме подкрепи тамошњом киселом водом". Из чланка сазнајемо још да је "13. ов. мес. светли господар ручао на Трешњи, а ноћио у Сопоту, сутрадан (14. јула) пак још за рана приспео у Врбицу, као месту најближем Буковик, где је стан себи узео".

Овога пута уз чланак о доласку Књаза Милоша у нашу средину објављујемо још један факсимил из следећег броја "Новина србских" о његовом доласку у Буковик из Београда из којег сазнајемо да га је народ са одушевљењем поздрављао и "да се душом и срцем радује, што у својој средини види старог господара који му је отаџбину направио слободном".

Из чланка сазнајемо да је "15. ов. мес. била његова светлост у варошици Врбици које се за прве његове владе почела оснивати" и том приликом "благоволио је заветовати се да ће о свом трошку

сазидати у Врбици цркву, која ће славити св. Аранђела; па стога је и наредио да се Врбица у будуће зове "Аранђеловац", о чему је 17. јула у Буковику издао свима познати писмени декрет упућен "Обштини врбичкој, великој и малој".

Књаз Милош је из Буковика отишао 18. јула поподне, преноћио у Божурњи, а 19. јула "приспео" у Крагујевац, где је већ 1. августа 1859. године писмено обавестио "Совет књажевства србског", "да се варошица Врбица одсада зове Аранђеловац".

С Р Б И Ј А.

У Београду, 21. Јулія. Светлый нашъ князъ-владаць одъ прекюче у подне налази се у Крагуевцу. Путованъ нѣгово одъ Београда, као што намъ пише еданъ приятель, было е у строгомъ смислу свечаность за народъ у оноемъ краю, куда е пролазіо. Мушко и женско, младо и старо, све се то стицало на друмъ, да види и поздрави „свогъ отца“, као што народъ зове светлогъ господара. Силни коняници пратили су нѣгову светлостъ одъ места до места, а народъ господара свогъ поздравляо са „ура“, „живіо“, и „добро намъ дошао старыи господару, стара среѣна наша.“ Светлый господаръ силазіо се у свакомъ месту съ кола, любазно поздравляюћи народъ, разговараюћи се съ њиме, и светуюћи га. Савъ путь одъ Београда до Буковика было е наставакъ започетогъ а никако не прекиданогъ веселя: свакоме на лицу видело се, да се душомъ и срцемъ радуе, што у својой средини види „старогъ господара“, кои му е отачбину направіо слободномъ. Пуцанъ изъ пушака ние престаяло, а по горама орише се радостне песме развеселногъ народа. На граница крагуевачкогъ округа дочекао е нѣгову светлостъ съ многимъ коняницима окружный начелникъ и ту просто, по народномъ обичаю поздравіо; а после тога јошъ е светлогъ господара и особитомъ беседомъ поздравіо еданъ чиновникъ одъ просветне струке, изавляюћи одъ стране народа велику радостъ што му у средину долази.

Сви, кои су њгову светлостъ дочекали на граници крагуевачкогъ округа, одпратише е до самогъ Буковика, где се опетъ сакупио быо безброянъ народъ изъ оближньихъ а и подалжихъ предела, да поздрави отца свогъ. Светлый князь е дозволио сабраномъ народу, да га полюби у руку, и многи су по два пута ишли да се дотакну руке любљногъ отца. Докъ е годъ светлый господарь быо у Буковикѹ, савъ е пределъ славио; люди су долазили изъ далека да виде и поздраве светлогъ княза. 15. ов. мес. была е њгова светлостъ у варошици Врбници, коя се за прве њгове владе почела оснивати. Не да се описати радостъ, коюмъ светлога господара дочекаше жители ове варошице. Светлый господарь, желећи у овой њиме основаной варошици и спомень еданъ подићи благоволио е заветовати да ће о своме трошку сазидати у Врбници цркву, коя ће славити св. Аранђела; па съ тога е и наредіо да се Врбница у будуће зове „Аранђеловацъ“. Светлый князь се 18. ов. мес. после подне кренуо изъ Буковика; тай данъ преноћио у Божурњи, а сустрадањ у подне приспео у Крагуевацъ, где е найсвечаніе и найрадостнѣ дочекањ быо. О доласку у Крагуевацъ и тамошњмъ дочеку у кратко намъ приятель свако явля подъ 19. ов. мес.: „Светлый князь данасъ е у подне приспео амо. Дочекъ е надвисіо свако очекиванѣ. Радости и веселю нема края. Господарь е врло задоволянъ.“

Повод за објављивање факсимила текста је тај што неки аутори (сем Тање Ивановић и Јасмине Милошевић), који пишу о Аранђеловцу већ годинама, користе нешачан податак да је књаз Милош у Буковик "дошао из шаковског краја" и "враћајући се из свог села Црнућа" "пошао ка Београду". Ту неистину наведени факсимили демантују, јер се права истина најлакше мора доказивати, а свим ранијим ауторима који су објавили нешачан податак ова чињеница мора послужити као исправка у будућем раду.

Радомир Милошевић

У знак јубилеја

Стигла нам је и јубиларна 2009. година. Ове године је 150. рођендан нашег града. Као и сваки јубиларни рођендан овај би требало прославити мало свечаније и богатије него остале. Удружење грађана "Баштина и Будућност - Аранђеловац 1859" је благовремено 2005. год. покренуло иницијативу да се почне са припремама обележавања овог јубилеја. Нашу иницијативу, посебним писмом, доставили смо надлежнима у општини из разлога што боље организације свих послова и ради прибављања финансијских средстава. Још 2006. године предложили смо да се формира Организациони одбор за припрему прославе јубилеја и дали предлог кога би све требало укључити. Почетком 2007. године упутили смо допис председнику општине у коме смо навели идеје и задатке које су предложили чланови нашег Удружења. Те идеје и задаци су подељени у три групе према томе ко би требало да их реализује и тај допис смо објавили у Годишњаку број 6.

На седницама Управног одбора, у току 2008. године, направили смо план рада са носиоцима послова и роковима за остваривање идеја и задатака које треба Удружење само да реализује. Планирали смо девет задатака које треба сами да урадимо и можемо да се похвалимо да је већина реализована или у завршној фази.

Посебно бих истакао - монографију села Врбица и постављање натписа на зградама у старом делу града, где су живели познати Аранђеловчани, или где су се налазиле занатске радње и кафане.

Реализацијом ових идеја наше Удружење је дало допринос прослави јубиларне годишњице нашег града и то је уједно и најбоља честитка свим нашим грађанима.

Нека нам је срећан 150. рођендан нашег Аранђеловца.

Небојша Радовановић

Где треба да стоји споменик Милошу Обреновићу

Аранђеловац је мало бањско место под Букуљом које је 1859. године основао Милош Обреновић. Српски владар је на месту укрштања путева изградио цркву Св. Аранђела Михаила, крстио и покренуо град. Он је својим ауторитетом "ушорио" тадашњу Врбицу, тј. покренуо процес урбанизације ове вароши.

Међутим, после Другог светског рата није било правог креативног ауторитета да одржи континуитет урбаног развоја. Раст града одређује туристичка делатност, па се даља изградња концентрише ка бањском центру, у виду значајних угоститељских објеката, док се све остало запоставља, укључујући и сам центар Милошевог града - данашњи Ђунис.

Поводом прославе 150 година града Аранђеловца, као један од начина да се овај јубилеј обележи, осмишљен је и извајан споменик Књазу Милошу. Постоји неколико идеја о његовом евентуалном положају у вароши. Пошто је град организован око једне активне осе, главне улице која носи име свог оснивача, јасно је да она треба да му буде место. Да бисмо прецизније одговорили на питање: "Где стоји Милош?" размотрићемо улогу споменика, споменика у граду и споменика у Аранђеловцу.

Споменик је, као што му име каже, артефакт који представља стални спомен на нешто, или некога. Да би ту своју улогу остварио потребно је да стално буде људима пред очима, да буде виђен. Због тога се обично поставља тако да буде видан са што веће површине, дакле са великим углом сагледавања из различитих тачака, уз што више фреквентних саобраћајних токова, колских и пешачких. Такво место у граду је по дефиницији раскрсница, трг, а једина и очигледно најсагледљивија "тржница" Аранђеловца је место на које је Милош упро прстом пре 150 година, раскрсница Милошеве и краља Александра улице.

Шта постижемо постављањем споменика у градско ткиво? Мењамо слику града, обогаћујемо је, не само физичком творевином, већ и слојевима садржаја и значења који покрећу дух на деловање, и самим тим град на развој. Хајде да пустимо Милоша да настави тамо где је стао и поново својом појавом под врбичком црквом оживи урбани центар Аранђеловца. Свуда у свету људи чувају стара језгра својих градова као највеће и непоновљиве драгоцености, не граде бензинску пумпу у сред њих. Нека Милошева појава на овом месту, у старом делу вароши, буде опомена и знак поновног почетка развоја грађанског духа под Букуљом.

Срђан Томић, архитекта

ИЗ ДНЕВНЕ ШТАМПЕ ("Полиџика", њеџак, 24. јул 2009.)

Књаз на старој марвеној пијаци

Раскрсница на којој је ѡредвиђено ѡсџављање другог сѡменика Милошу Обреновићу ѡредсџавља ѡросџор неѡпримерен захџевима меморијалног значаја

Аранђеловац - Ни пред недељно обележавање јубиларне, 150. годишњице од оснивања Аранђеловца, овај догађај неће проћи без несугласица грађана, локалне заједнице и чланова Одбора за изградњу и постављање другог споменика књазу Милошу Обреновићу, оснивачу града.

Пре тачно 20 година, Аранђеловчани су одлучили да се одуже свом оснивачу подизањем споменика. Тако се, после 13 деценија, дошло до сазнања да не треба зазирати од своје историје и културе које, када је реч о књазу Милошу и његовим заслугама, нико не може оспоравати. Грађани су били сагласни да споменик треба подигнути, али нису били сагласни на ком месту. По оној нашој народној "колико људи, толико ћуди"... На крају, по избору општинске власти, срушена је гаража за аутомобиле у парку Буковичке бање и на том месту постављен је недовршен мермерни споменик књазу. Далеко од "очију јавности". Споменик књазу Милошу, дело вајара Свана Вујачића из Загреба, открио је 19. септембра 1989. године доктор Владимир Арсенијевић, председник СО Аранђеловац.

Аранђеловчани су били изненађени и огорчени, јер нико од њих није могао да препозна свог књаза који је много учинио за напредак те шумадијске варошице. Више наших вајара покушало је да исправи Вујачићеве грешке на споменику, што им није успело.

У сусрет јубилеју - 150. годишњици Аранђеловца, активисти Удружења "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" желели су да исправе ту неправду. Упутили су прошле године захтев општин-

ским властима да се приступи изградњи другог, и лепшег споменика књазу Милошу и да се он постави у старом центру града. Општинско веће је прихватило њихов предлог и пренело Фонду "Први српски устанак" да реализује овај пројекат до прославе јубиларне 150. годишњице од оснивања града - 26. јула 2009. године.

Аутор споменика књаза Милоша је вајар Дринка Радовановић из Београда. Добрица Ћосић, Славенко Терзић, Љубиша Ракић, Светислав Басара и Миодраг Јовановић споменик књазу у бронзи висок 3,5 метара (са постаментом преко пет метара) оценили су као позитивно врхунско остварење.

Осџала неџравда

- Ово шџо нам се сада дешава у вези са џосџављањем сџоменика аранђеловачком "куму", великом књазу Милошу Обреновићу, није џрви џуџ међу Аранђеловчанима. Велики џовод џо Аранђеловац могли смо, џосџављањем сџоменика реномираног вајара Дринке Радовановић, да џреџворимо у догађај којим ће се сви Аранђеловчани и будуће генерације џоносиџи. На жалосџ, џу шансу да исџраве неџравду џрема књазу Милошу ни овај џуџ нису искорисџили - каже за наш лисџ Драган Тодоровић, један од најагилнијих исџраживача исџорије и кулџуре Аранђеловца и Буковичке бање и џредседник Удружења грађана "Павле Бакић".

Завод за заштиту споменика културе из Крагујевца, у марту ове године, упутио је председнику општине Аранђеловац др Радосаву Швабићу мишљење за локацију на којој би се поставио споменик.

- Стручњаци Завода су нам рекли да је могуће поставити споменик на локацији старе марвене пијаце и да је за такво решење потребно формирати нови трг, на месту најстарије градске раскрснице - пијачног трга и почетка главне улице књаза Милоша - каже за "Политику" др Радосав Швабић, председник Општине.

- За такав захват неопходно је изместити постојећу бензинску станицу и физички ремоделовати читав простор трга, за шта је потребно изградити план детаљне регулације. На жалост, остали су многи нерешени проблеми на поменутој локацији, као што су: безбедност, имовинско-правни односи, одвијање саобраћаја... јер се пут код места споменика још води као магистрални, а власник парцеле је "Србијапут" - истиче наш саговорник, уз напомену да због свих ових околности не жели ни да открије споменик књазу Милошу у недељу, на дан 150. годишњице града.

И чланови Одбора надлежни за праћење и постављање споменика књазу Милошу упутили су писмо председнику Општине и изразили неслагање око локације места споменика. Они у писму истичу да "раскрсница Ђунис", где је предвиђено постављање споменика представља у сваком погледу хаотичан простор непримерен захтевима меморијалног значаја личности књаза Милоша, ни за Врбицу у ужем смислу, нити за град Аранђеловац у целини. Они су предложили више локација у граду за постављање споменика, али је локална власт, на њихово изненађење, изабрала управо простор против кога су они изричито били.

Откривање и освештавање споменика књазу Милошу предвиђено је за недељу пре подне. Како смо сазнали, том чину неће присуствовати аутор Дринка Радовановић, владика шумадијски господин Јован (Радовановић), а ни еминентни чланови Одбора из Београда за праћење израде и постављања споменика.

И једно подсећање: "Србске новине" 20. октобра 1859. године, када је основан град Аранђеловац, писале су како се наставља спор варошана Аранђеловца о томе где треба да се изгради месна црква. Многи су били за то да се црква гради од западне стране, а други да иста богомоља буде на сасвим другом крају вароши. "Најбоље би било кад би светли господар одредио место где да се подигне црква", известиле су "Србске новине" пре 150 година. Наша посла, зар не. Ко ће данас пресудити?

Боривоје Његован

О ЗНАЧАЈНОЈ ГОДИШЊИЦИ У НАШОЈ ШТАМПИ

Аранђеловац уочи јубилеја

Претри године (29. 11. 2005) у овој рубрици објављен је мој допис сличног наслова. Између осталог, написао сам: „Ускоро, године 2009. Аранђеловац ће прославити скроман јубилеј, 150 година постојања... Удружење грађана је покренуло иницијативу да се почне благовремено са припремама за обележавање тог јубилеја.”

Три године је прошло. За месец дана улазимо у јубиларну годину. Од лепо прихваћене иницијативе и у начелу постигнутих договора, до данас, није урађено скоро ништа (само је расписан конкурс за урбанистичка решења за уређење доњег дела града. Само конкурс и ништа више).

Што се тиче организационих припрема и уређења града, ситуација је много гора него пре три године. Мали помак је учињен на делимичном уређењу парка и изграђено је неколико стотина метара нових тротоара. Такође, општинске власти су се ангажовале на попличавању трга у центру града, а претходно су посекле на десетине столетних борових стабала и уништиле стару чесму из 1928. године. Град је прљав. Комуналци са брезовим метлама једва стижу да почисте само главну улицу. Саобраћај у граду је хаотичан. Куриозитет је: на изласку из града, главна улица је пресечена (стоп) и приоритет дат споредном путу. Нема семафора, па како се ко снађе. Новоизграђена аутобуска станица зврји празна, јер су општина и приватник, који је градио станицу, у неком спору. Дотле грађани, путници, понеки туриста, хвата-

ју међуградске аутобусе по граду. Хотел „Извор” се већ шест година реконструире. Прелепи хотел „Шумадија” је преуређен у народну кухињу. Најтрагичнија је судбина хотела „Старо здање” – споменика културе под заштитом државе. Писали смо надлежнима, у републици и локалним властима, апеловали смо да се хитно приступи реконструкцији објекта склоног паду. Почео је да пада снег. Урушиће се прво кров, а затим цео објекат. Пре више година Удружење грађана је покренуло иницијативу да се део раније пруге узаног колосека („Шумадијска кривуља”) обнови и претвори у туристичку атракцију. Општина је требало да буде инвеститор нове трасе пруге и објеката. За сада од изградње пруге нема ништа. Постојећа зграда железничке станице, изграђена пре 100 година, диван је споменик културе, неуређен је, а околина објекта у ђубрету. Станица се налази у центру града. Пошто нема информација, РТВ „Шумадија” се скоро угушила, грађани ће, можда, о прослави јубилеја сазнати тек на дан Св. архангела Гаврила 2009. године... Тог дана ће сигурно бити одржана нека свечаност посвећена 150-годишњици настанка Аранђеловца.

Бранислав В. Недељковић,
председник Скупштине Удружења
грађана „Баштина и будућност
– Аранђеловац 1859”, Аранђеловац

Литерарни конкурс поводом јубилеја града

У години у којој обележавамо век и по од настанка наше вароши, Удружење "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859", расписало је литерарни конкурс за ученике виших разреда основних школа наше општине на тему "Мој град - колевка славне прошлости и будућности".

На конкурс је пристигло неколико десетина прозних радова из свих градских школа (и из школе "Вук Караџић" из Стојника), а жири састављен од професора књижевности аранђеловачке гимназије Јелене Ђорђевић и Данила Гушића (као и Душана Извонара, представника Удружења), донео је једногласну одлуку да награди следеће младе ауторе:

- првом наградом: **Ксенију Марковић**, ученицу школе "Милан Илић Чича" из Аранђеловца,

- другом наградом: **Валентину Филиповић** (школа "Илија Гарашанин") из Аранђеловца, и

- трећом наградом: **Петра Паповића**, ученика школе "Милош Обреновић" из Аранђеловца.

Награде су уручене на свечаности Удружења поводом обележавања јубилеја града, а у овом броју Годишњака објављујемо сва три награђена рада.

Мој град - колевка славне прошлости и будућности

Ушушкан у подножју Букуље и Венчаца, сакривен у њиховим шумовитим падинама, узаврео, разигран и поносан, живи мој град Аранђеловац.

Самоникли корени Аранђеловца су дубоки, гранати и жиласти. Тако је разуђен његов живот и живот његових становника. Родан плоносан, разбокорен, крошњаст, срцем калемљен, љубављу оплемењен. Живи и расте већ сто педесету годину.

Слово по слово, реч по реч, камен по камен, град је стварао своју историју. Већ у праисторији људи су волели и живели у овом крају, а данас о томе сведочи Рисовачка пећина, насеља из римског доба, Бакићеви двори на падинама Венчаца из средњег века. Са доласком Турака, почетком петнаестог века, крај је готово опустео. Али јака воља, љубав и упорност су одржале живот. Устанак је изнедрио истакнуте борце и најпоузданије људе у устаничким данима.

Године 1859. својом заводљивом природом, врцавим и виспреним духом, радом и храброшћу, освајају срце Књаза Милоша, који Указом, на Светог Аранђела, село Врбицу проглашава Аранђеловцем.

И варош расте, живи и развија се, пролази кроз бурна и трагична времена, ратове, уздиже се до монденске бање, модерног лечилишта, места за разоноду и забаву. Људи пуни духа, добродушности, ширине и гостољубивости граде овај град. О њему и у њему пишу Бранислав Нушић, Лаза Лазаревић, Милица Јанковић, Светолик Ранковић, па све до савременика Данка Поповића. Химна "Боже правде" писана је у устаничкој, питомој и лековитој Бањи.

Хајде, да прошетамо Занатлијском улицом, срцем старог града. Још увек се могу назрети натписи на старим радњама, ковача, грнчара, обућара... Накривљене, оронуте старе кућице, наслоњене једна на другу, уски прозори, ћерамида на крововима,

говоре о прошлим временима и чаршији која је живела у неким мирним, радним и безбрижним временима. Испред често мукотрпног рада била је жеља да се лепо живи, да се људи радују и воле. Радо су богатели своје духовно биће, па са поносом истичем да је 1868. године, поред Мушке, отворена прва Женска основна школа, недуго и прва читаоница.

Кренимо даље улицом, ка центру града, парку, Букуљи. Из старе или популарније "доње чаршије", улазимо у модернији, ужурбанији и узаврелији центар. Велика раскрсница, нов и модеран трг, споменик палим борцима у I светском рату, "Ново здање", општина, "Зелена пијаца", улаз у парк и популарна "Шарена капија".

Кроз њу улазимо у један несвакидашњи и јединствени део града, који чини парк. Јединствени, јер не само да лежи на изворима минералне воде, већ је то највећа збирка модерних скулптура на отвореном простору. Мештровићева "Сфинга", популарни "Лав". Ту је и фонтана, пред којом са једне стране пуца видик ка отвореној сцени и мојим омиљеним рибањацима, а иза ње се налази велелепно архитектонско дело, хотел "Старо здање", оронула краљица, симбол града и сведок његових првих корака, процвата, стварања живота и нове будућности. Приђемо ли јој, можемо још увек да чујемо звук валцера, балова, стихова најлепше поезије, концерата, глумачких бравура...

Са Звездаре крећемо ка Буковичкој цркви, Вили "Караџић" и Музеју града. И ту смо већ кренули ка врху Букуље, која заштитнички држи мој град у своме наручју. Стара букова стабла, вијугаве стрме стазе, мир и склад природе, Гарашко језеро, кресе ову планину и обавезује нас да је чувамо и бринемо о њој.

Пењем се на врх и осматрачницу на њему. Преда мном пуца видик и мој град лежи окупан мајским сунцем у целом свом сјају. Брдовита, валовита, озеленела, запупела Шумадија окружује га и дарује му своје најлепше плодове. Он поносан, самоуверен и свестан своје лепоте, стоји и очекује, тебе, мене, нас, добронамерне путнике, госте, који овде могу да уживају, али и остану и нађу уточиште у његовом загрљају.

У једној од књига о Аранђеловцу прочитала сам да је будућност некадашњих Аранђеловчана "увек била садашњост у којој су они, осим вере у сутрашњи дан, рушили све вере и невере, да би опстали. Зато им је сурова прошлост давала поуку и снагу. Јер ако би заборавили прошлост, тешко да би се одржала и нада у будућност".

И на крају, желим да наздравим прошлости и ускликнем будућности коју можемо очекивати блиставу и сигурну, јер имајући овакав завичај, прошлост и људе, не треба да бринемо за будућност.

Ксенија Марковић
(прва награда)

Мој град - колевка славне прошлости и будућности

Игра коло на Киселој води,
Свира банда, игра Сараманда.
(Народна њесма из Буковика)

У срцу најлепшег, најпиторескнијег и најбогатијег дела Србије, усред убавих крајолика, где је бујна вегетација, где су бистри извори, потоци, језера, брда и виногради, где је рудник и где су људи у оближњој пећини Рисовачи живели у каменом добу, у Шумадији, налази се Аранђеловац са столетним храстовима. Лековите, пријатне и благотворне минералне воде, које су враћале живот великом српском просветитељу и хуманисти XVIII века - Доситеју Обрадовићу, а неколико деценија касније привукле пажњу кнеза Милоша Обреновића, теку између мермера на дубинама и до хиљаду метара и хлађене и оплемењене на површину излазе кристално чисте.

Аранђеловац је младо насеље. Основано је наредбом кнеза Милоша Обреновића марта 1837. године на територији села Врбице у подножју Рисоваче ушоравајући се дуж друма раскрснице према Београду, Крагујевцу и Ваљеву.

Занимљиво нам дочарава прошлост легенда говорећи о настанку града Аранђеловца. Прича се да је кнез Милош, очаран лековитом водом која је ту извирала, желео да себи направи одмаралиште. Откупио је земљиште око извора од веома угледне и цењене породице Сарамандић за два сребрна пиштоља. На њему је обележио стазе и засадио дрвеће. Тако је 1856. године подигнут парк, понос и обележје Аранђеловца.

Град је име добио по цркви која се и данас налази у Врбици. Кнез Милош је писменим Декретом 17. јула 1859. године у Букову изјавио "да општина припреми камен и остали материјал", а он ће "остало платити да се црква подигне" и да се зове "Свети Аранђел". Тако је Аранђеловац добио име по врбичкој цркви. Тада је и премештена среска канцеларија из Тополе у Аранђеловац, такође по наредби кнеза Милоша.

Аранђеловац се може поносити својим лепотама и богатствима које му је природа подарила. Посебно лековитом минералном водом и драгоценим каменом - мермером. Вода у веровању и обичајима нашег народа у Шумадији одувек је замишљена као некакво живо створење којем су, уз обреде, одаване извесне почасте уз неке дане, поготово о Божићу, Богојављењу и Ђурђевдану, а одређено поштовање исказивано је и током свих дана у години. Имало је извора, а и сад их има, који су сматрани чудотворним, лековитим, па је та места народ називао "светињама", где се одлазило у одређене дане да се ритуално купа и умива, па и исповеда, а и кућама је ношена та вода - да им се нађе, па су многи невољници нашли себи лека на кисељацима и у бањама. Подно Букуље, у атару Буковика, до границе са садашњом Врбицом, у потезу званом "Слатина", народ је уочио лековитост неких онде постојећих извора киселе воде, коју није толико ценио, премда се знало, и то поуздано - да је ту киселу воду, како наводи Емерих Линденмајер, начелник санитета Књажевине Србије, који прве болеснике упућује овде на лечење - "безсмртни у србству Доситеј већ пре 1811. године ради побољшања свога здравља употребљавао". Касније су и Обреновићи градили дворе и летњиковце поред ових вода, тако је настала најлепша грађевина Аранђеловца "Старо здање", као и фабрика флаширања природних минералних вода са извора кнеза Милоша и са извора кнеза Михаила "Књаз Милош".

Један од најтајанственијих природних феномена, узиман вековима као само опредељење метафизичке вечности јесте камен. На светској картографији "Бели Венчац" исписује обриси нове метрополе уметности, мапа зачараних паркова естетике отвара се у новом сазвежђу. Више аутора дотицало је у својим књигама овај феномен, као и сјајни београдски историчар уметности др Миодраг Коларић, који говори о планини Венчац, као о планини која је након свих историјских чуда у једном мирном, сабраном времену краљевине отворила своју ризницу: ...ако је, како кажу, свим великим стварањима, па чак и стварању света,

претходила реч, у средишту овога догађаја била је једна планина. Али не обична планина. Те геолошке творевине, које господаре равницама, понашају се као нека врста чувара времена: у историјама се увек налазе уз неку победу или неки пораз, уз настанак једне или завршетак друге цивилизације, као станиште богова или осматрачнице ратника..." Планина Венчац има митско име које на класичним језицима значи владарску круну, она је врста духовне вертикале. "Њу су гледали још палеолитски људи из своје пећине Рисоваче, насељавали су је Илири и за њу се борили Римњани; лежала је на путевима варварских надирања са Истока, а и на путевима византијског узмицања пред најездом Словена; улазила је у оквире великих средњовековних држава и упознала владавину Османлија, а на почетку прошлог века на домаку њених шума, поново је, после вековног робовања, устала земља Србија". (М.Коларић)

На крају, наш град је изродио и извео многе уметнике, цењене и поштоване широм земље као што су велике глумице Тања Бошковић и Даница Максимовић, као и многе друге. Уз труд и поштовање онога што су Обреновићи створили, Аранђеловац можемо начинити бољим и лепшим градом којим ће се следеће генерације поносити као што се поносимо и ми сада. И зато нема лепшег начина од овог да у глас кажемо: Аранђеловцу, срећна Ти 150. година постојања!

Валентијина Филиповић
(друга награда)

Мој град - колевка славне прошлости и будућности

Аранђеловац је град и општина у Србији. Мој град се налази у подножју планина Букуље и Венчаца и припада Шумадијском округу. Садашња територија мога града припадала је највећим делом селу Врбици и једним делом селу Буковик. На овој територији је постојало и тада као и сада лечилиште "Буковичка бања". Сам Милош је често боравио у овој бањи па је одлучио да подигне и цркву и посветио је Светом Арханђелу Гаврилу, а од дела села Врбица са делом села Буковик формира варош којој даје име Аранђеловац.

Аранђеловац је млад град. Основу овог града чине Врбица и Буковик. Иако млад град можемо да кажемо да је колевка прошлости и будућности. За овај град је везано много значајних догађаја и личности, које је историја забележила. Најстарији писмени подаци о Буковику потичу из 15. века, а помиње се и име Павла Бакића са Венчаца који је са 1000 ратника прешао у Угарску и постао српски деспот. Све су ово подаци забележени о мом граду, у коме су многи нашли уточиште и из кога су потекле многе побуне и устанци за спас српског рода и части. Много храбрих јунака је одгуљала колевка мога града. Свима је та колевка била права мајка, топла и искрена и пуна љубави каква само мати може бити. Свакога кога је одгуљала даровала је слободољубљем, правдом и вером. Сетимо се само Првог српског устанка, устаника и заклетве Проте Атанасија.

После устанка и побуна ово место се развија и напредује. Рађају се нове личности о којима историја пише. Рађа се Илија Гарашанин у селу Гараша, Михаило Обреновић гради "Старо здање", па мој град добија на величини, добија облик једног лепог града ушушканог између две лепотице, планина Букуље и Венчаца и малене речице Кубршнице. Аранђеловац постаје најпознатији по благотворности киселе воде којом је своје здравље крепио чак и Доситеј Обрадовић.

Та иста вода из Бање мога града користила се и на Милошевом двору. Сваки траг забележен у историји мој град је овековечио. На његовој територији постављени су многи споменици у част догађајима и личностима. Али, лепота мога града није само у прошлости, његова лепота је у томе што он брине о будућности. Данас је то град са прелепом урбанизацијом, град са прелепим парком и сталном поставком мермерних скулптура најпознатијих наших и светских аутора. Мој град је познат и по одржавању смотре "Мермер и звуци".

Са пуним правом и великим поносом могу да кажем да мој град има све што ме чини срећним и што ме подстиче да вам кажем: "Волим свој град и своје Аранђеловчане, волим сваки првомајски уранак на својој Букуљи, сваки гутљај воде са извора мога града".

Могао бих да пишем и пишем јер мој град је неисцрпна тема и увек би било мало времена да вам испричам све што бих хтео. Не постоје речи којима бих могао описати своју љубав према свом Аранђеловцу, ни боје којима могу насликати његове лепоте. Зато са пуним правом могу да кажем да је мој град колевка прошлости и будућности. Мој град има своју историју, своје знаменитости, своју привреду и туризам, а пре свега то је град који има душу.

Пећар Пајовић
(трећа награда)

Свечани програм поводом обележавања јубилеја

Удружење "Баштина и будућност" је 17. јула у Етно кући организовало свечани програм поводом обележавања сто педест година од постанка града. Програм под називом *"Обележја и слике мога града"* имао је превасходно културолошки карактер, јер је представљао изложбену поставку сачињену од плоча и обележја, на којима су имена заслужника наше вароши, установе, прве и чувене занатлије, трговци, кафеџије, лекари и апотекари. Намера Удружења је, како је овом приликом истакао Драган Јаковљевић, да обележја-плоче буду постављене на сва она места која су од историјске и културне важности за постојање некадашњег Аранђеловца. Идејни творац овог пројекта је професор Душан Извонар, а на изради плоча радио је академски керамичар Милорад Вукановић Мишел. Ова свечана изложбена поставка обухватала је и фотографије старог Аранђеловца које буде сентиментална сећања на прошла времена, али и на Драгана Милисављевића Брабеца, преминулог јавног радника, фотографског уметника и уваженог члана Удружења.

У програму су поред водитељског пара Данијеле Миловановић и Милорада Гајића учествовали и млади гитаристи Михаило Златковић и Иван Хочевар, ученици Музичке школе "Петар Илић" из Аранђеловца, као и Невенка Поповић, етнолог, која је говорила о старој градској архитектури и занатима. Овом пригодом, уручене су и награде ученицима за најуспешније радове на литерарном конкурс Удружења на тему "Мој град - колевка славне прошлости и будућности".

У прелепом амбијенту Етно дворишта програм је био веома посећен, а специфичност је да је присутвовало и доста младих, који све више показују интересовање за културно традицију свога града.

Иван Златковић

140 година библиотеке у Аранђеловцу

Прекретница у културном и просветном развоју Србије настала је тридесетих година 19. века по добијању хатишерифа, када је створена могућност оснивања установа културе и образовања. У то време књизи је придаван велики значај док је њена улога у просвећивању народа била огромна. Прве библиотеке назване су читалишта која се у овом периоду отварају у сваком већем граду широм Србије. Само деценију после проглашења ушореног дела Врбице у варош Аранђеловац и двадесет три године од оснивања Читалишта београдског, прво читалиште у нашем граду отворено је 5. јануара 1869. године.

Заслуге за отварање прве аранђеловачке читаонице припадају Панти Луњевици, оцу Драге Машин, који је тада био срески начелник. Одмах по оснивању учланило се 55 чланова који су дали прилог од 40 дуката. Одређена је и кућа за Читаоницу, договорено који ће листови бити узимани и задужена лица која ће се о њој старати. За председника је изабран Панта Луњевица, деловођу Лука Цветковић, а за старатеља трговци Иван Тадић и Јоксим Добричић. Читаоница се тада претплатила на 10 листова. Да је ова културна установа наставила са радом доказује извештај Министарству просвете из 1874. године у којем се каже да је Читаоница имала 72 члана, 40 разних књига на српском језику и да је примала 11 наслова периодике: *Будућности*, *Видовдан*, *Домишљан*, *Засијава*, *Истиок*, *Јавности*, *Јавор*, *Кореспонденција*, *Рад*, *Србске новине* и *Тежак*. Имала је своје приходе и расходе, а чланарином од 16 гроша и добровољним прилозима бањских гостију успевала је да подмири трошкове кирије и претплате за новине и часописе. Недостају подаци о томе где се "читалиште среза Јасеничког" налазило, а не постоје ни писани документи о даљем раду. Зна се да је од оснивања Гимназије 1920. године библиотека радила у саставу ове образовне институције и да је за време II светског рата знатан број књига сачуван у хотелу "Старо здање".

Према сећању старих Аранђеловчана, познато је да је 1938. године отворена бањска библиотека која је радила до пред крај рата када су је Немци затворили, док се о судбини књижног фонда ништа не зна. После Другог светског рата, педесетих година, основан је Раднички клуб који је, поред других садржаја, имао и библиотеку.

Данашња Библиотека први пут је регистрована 19. фебруара 1958. године када је Народни одбор општине Аранђеловац донео решење о оснивању Народне библиотеке и читаонице у Аранђеловцу и прогласио је матичном за подручје општине Аранђеловац. У послератном периоду све до 1961. године Библиотека се често селила из једне у другу зграду, а од тада се двадесет година налазила у Јадранској улици. Месни самодопринос за културу већ је био заведен тако да је од ових средстава купљен простор у згради у улици Рада Кончара 1 (данас Љубићка 1). Библиотека се у ове просторије уселила 12. фебруара 1982. године које је тада реновирала и прилагодила потребама тако да данас располаже површином од 483 m², има позајмно одељење где су смештене и књиге, читаоницу са 30 седишта. Десет година касније, Библиотека мења и име и добија назив Народна библиотека "Свети Сава".

Данас, Библиотека има 60 755 књига, 2 645 часописа и дневне штампе коју је коричила и сачувала са малим прекидима, од 1945. године. Применом рачунара од 1995. године, омогућен је бржи и ефикаснији рад. Нису изостајала ни признања, награда "Милорад Панић Суреп" 1986. године и Плакета Народне библиотеке Србије.

Издавачка делатност постоји скоро двадесет година и до сада је објављено више од четрдесет наслова. У оквиру едиције "Завичај" публиковано је шест и једна књига у новоформираној едицији "Извор". Наше издање књиге Бранка Ћопића "Орлови рано лете" Народна библиотека Србије уврстила је у сто најбоље урађених књига и убацила у дигитално издање за децу у дијаспори. Радује да је у последње време све више наших суграђана, како млађе тако и старије популације, који желе да путем писане речи

овековече значајне историјске и савремене догађаје, али и оних који се упуштају у воде белетристике. На тај начин промовишемо и културно издижемо завичајне вредности Аранђеловца, Аранђеловчана и околине.

И представљање нових књига код нас има богату традицију. Библиотека је до сада угостила велики број еминентних савремених писаца, песника и завичајних аутора који су своја дела представљали верној аранђеловачкој публици и поштоваоцима лепе писане речи. Наши гости били су и Градимир Стојковић, Давид Албахари, Вида Огњеновић, Горгана Куић, Мирослав Лазански, Драган Лакићевић, Велизар Бошковић, Светлана Велмар Јанковић, Јован Марић, Мила Старчевић, Ева Рас, Зоран Живковић, Гордана Ћирјанић, Миомир Петровић и многи други.

Планови за ближу будућност иду у правцу укључивања у мрежу библиотека Србије и одвајању Дечјег одељења.

Последње недеље јануара, свечаном Академијом, књижевним вечерима, сусретима, промоцијама, изложбама и предавањима, Народна библиотека "Свети Сава" обележила је 140 година постојања. Овим значајним јубилејом покушали смо да подсетимо да је ова установа не само ризница књига, него и чувар наше културне баштине, разгранати систем комуницирања људи и књига, институција која памти за све нас - спремна да у сваком часу изнесе на светлост дана најлепше доказе о величини људског духа, неуништиво сведочанство о трајању овог града, да нас подсећа и опомиње на наше културне и цивилизацијске корене.

Весна Проковић

Културне активности Удружења

Удружење "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" свој рад заснива на културолошкој основи, која представља бригу о духовној и материјалној култури, традицији српског народа, али и на свим савременим и препознатљивим стваралачким вредностима.

У току протеклог периода Удружење је организовало прославу Бадњег дана на нашем Старом тргу (у доњем делу вароши). Ово традиционално окупљање сваке године привлачи све више житеља нашег града који овакав вид дружења сматрају правом духовном светковином. Такође, и бојење васкршњих јаја је већ традиционални програм дружења и едукације деце са посебним потребама, који се организује у сарадњи са хуманитарном организацијом "Деца у срцу".

Удружење "Баштина и будућност" представља се и као издавач. Објављена је књига песама Милене Проковић, аранђеловачке песникиње која живи у Београду, под називом *Кап пролећне зоре*. Уредник ове издавачке едиције био је Бранислав В. Недељковић (преминули, уважени члан Удружења). О овом песничком остварењу говорило се у Етно кући, а учесници у програму су били поменути Бранислав В. Недељковић, рецензент Иван Златковић, и ауторка Милена Проковић.

Удружење је организовало и представљање књиге Зорана Вересића - *Парне локомотиве од 1885. године до данас* (издање на енглеском језику), која представља капитално дело о историји железнице и њеног развоја. Промоција ове студије је организована у просторијама старе аранђеловачке железничке станице, као део идејног концепта за који се Удружење од свог оснивања залаже (промовисање и повратак парног воза - шумадијског "ћире" у наше крајеве).

Осликавање васкршњих јаја

У духу прославе и јубилеја 150 година од оснивања Аранђеловца, Удружење је расписало и конкурс за ученике виших разреда основних школа наше општине на тему *Мој град - колевка славне прошлости и будућности*. Приспеле литерарне радове оценио је стручни жири, док су вредне награде додељене у оквиру промотивне свечаности Удружења, која је уједно била и прва у низу организованих светковина поводом великог градског јубилеја. На овој свечаности под називом "Обележја и слике мога града" изложене су плоче-обележја која казују о нашим некадашњим суграђанима, њиховим занимањима и кућама у којима су живели, као и старе фотографије Аранђеловца, које је својевремено урадио Драган Милисављевић Брабец.

Удружење је у оквиру својих делатности организовало и један излет културолошког карактера, а то је била посета Сремским Карловцима и знаменитостима овог дела Војводине и Србије. Поред чланова, путници су били и пријатељи Удружења и поклоници историјске и културне баштине.

Важан је и труд који чланови Удружења улажу у израду монографије села Врбице која би требало да се појави у овој јубиларној години, када прослављамо сто педесет година од настанка нашег града.

У овом периоду Удружење је остварило и добру сарадњу са градским школама, Центром за културу, Задужбинским друштвом "Први српски устанак", Удружењем "Деца у срцу", медијским кућама РТВ "Шумадија", ТВ "Сунце".

Показује се да је концепција за коју се залаже Удружење "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" утемељена на вредностима које наилазе на све већу потврду и интересовање, што се уочава кроз све већи број поклоника наших идеја.

Иван Златковић

Поезија љубави

Удружење грађана "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" објавило је, у оквиру своје издавачке делатности, и књигу поезије Милене Проковић под називом *Кап пролећне зоре*. Ова песникиња, рођена Врбичанка, започела је свој поетски труд претходном збирком песама *Певајте ми романсу, кнеже*, која је постала радо читана међу аранђеловачким поклоницима поетске речи. У јесен 2008. године, у простору Етно куће, промовисана је последња књига поезије Милене Проковић, о којој су говорили уредник издавачке делатности Удружења Бранислав В. Недељковић и рецензент Иван Златковић. Стихове је казивала песникиња Милена Проковић. У пријатном амбијенту и пред многобројним поштоваоцима књижевне уметности, истакнуто је оно што суштински карактерише поетички пут ове песникиње. Збирка *Кап пролећне зоре* сачињена је од два дела. У првом, под називом "Ореол за ораницу", преовлађују патриотски тонови, док је други, "Јагода у мом стиху", израз најтананијих љубавних и лирских осећања.

Песникињине родољубиве емоције заснивају се на културолошком односу према традицији српског народа, те су у њеној поезији присутне многе знамените личности наше историје (Свети Сава, Јефимија, краљица Драга), као и духовни храмови (Грачаница, Дечани, Врачар).

Основна нит ових песама је универзална побуна против свеопштег људског и космичког зла, док завршни стихови овог дела збирке представљају потресно сведочанство о нашим незнатим националним херојима из Првог светског рата. Кроз облик "дописница", Проковићева уобличава лирску биографију подофицира српске војске Милоја Фишековића, Врбичанина, сликајући кратким, грцавим, стиховима његову војничку судбину и надасве патњу за остављеним завичајем. У таквом контексту, лик једног нашег Шумадинца (Солунца) поприма димензије античких трагичких јунака.

Љубавна поезија Милене Проковић испуњена је снажним емоцијама, страшћу и чежњом. Њени основни мотиви су лирска и романтичарска визија љубави, осећање пролазности живота, али и страсне и чулне слике. Овом поезијом провејавају и тамни тонови, као и осећања осаме и потиштености, али и љубави која се као буктиња наново разгорева у рањеном срцу. Проковићева осећа усхићење пред божанском чистотом и лепотом, као и пред светом природе којим се исказују посебна емотивна стања.

Стихови које је овом приликом изговорила песникиња Милена Проковић, завичајни и прожети љубављу, наишли су на топао пријем посетилаца ове књижевне вечери, потврђујући свој пут ка читалачкој публици.

Иван Златковић

Песништво Перише Богдановића

Периша Г. Богдановић рођен је 20. фебруара 1894. године у Врбици. Пошиче из замљорадничке породице, основну школу је завршио у Врбици, а пољопривредну у Аранђеловцу. Објавио је велики број збирки песама, понајвише за децу, као и многе песме у својевремено најзначајнијим листовима и часописима. Песме које овде објављујемо су преузете из његове збирке "Шумадинке", штампане 1924. године у Београду.

ЈЕСЕЊА ПЕСМА

- Раји М. Станковићу -

Киша сипи, вече пада,
У магли се шума скрива.
Тужна јесен све покрива.
Лист последњи с грана пада.
- Срце ми је пуно јада.

Душа ми је пуна бола,
Срце груди да пробије,
Нестало је срећног доба,
Среће која беше прије,
- Јер све тужна прошлост крије...

Поноћ хвата, киша сипи.
Тамне ноћи црне руке
Око твог се свиле гроба.
Од јада ми срце кипи,
- Нестало је срећног доба...

НЕЗНАНИ ГРОБ
- Милоју Н. Продановићу -

У даљини, усред крша густа,
Дубрава је црна, нема, пуста;
Нигде гласа, ту нико не збори,
Само звери и птице у гори.

Ту крај шуме, бршљена зелена,
Крај ровова, липа и камена,
Гроб је један из крвавих дана,
Гроб је једног јунака незнана.

Бршљен расте хумку да покрије,
Време брише, ко да је и није,
И од хумке неће трага бити,
Све ће прошлост од живота скрити.

Само славуј што ће увек доћи,
Да опева чари мајских дана,
И ветрови јануарске ноћи,
Више гроба никоме незнана...

ПОМЕН

- *Радисаву Б. Јовановићу* -

Мртав лежи на бојишту
Као стена укопана:
Раширене руке снажне,
Хладна уста насмејана.

Забачена дуга коса,
Црне очи затворене,
А под њиме разлила се
Бара крви усирене.

Ја му пипнух хладно чело,
Па ми само срце плаче:
- Зар погибе Раде-брате,
Наш витеже и јуначе?!

Хладан осмех к'о да збори:
"Јави нашим, да не туже,
Ја прилажем жртву своју
Отаџбини, мили друже".

Приредио
Владејша Коларевић

ПОЕМА О АРАНЂЕЛОВЦУ

Мали граде, жељо наших дана,
Што се као драгуљ у долини скриваш
Ти, колевко наша, из детињства рана
Сваким даном лепши и све већи биваш.

У Теби нам прва зора забеласа
Удахнусмо ваздух у грудима својим
И од првог рођенога часа
Описмо се трајно лепотама Твојим.

Шумадија, мати, бринући о Теби
У данима бдења и ноћима сненим
К'о срце те своје стиснула у себи
Да вечито куцаш у грудима њеним.

Крв сељака наших из околних села
Што долазе к Теби да живе и раде
У Тебе се слива племенита, врела
Зато нека растеш, зато бујаш, граде.

И кад год смо, граде, долазили к Теби
Осећамо Твоје испружене руке
И никада нико спречио нас не би
Да до своје мирне не стигнемо луке.

Кад Букуљу и Венчац угледамо из далека
Уздрхтимо силно од погледа тога
И летимо просто граду што нас чека
У долини топлој завичаја свога.

И над градом тада успомене лете
И у њему реч се чује жива
То горњи крај сад Циганмалу зове
А у доњем крају Јешовац се Јеленцу и Ђунису одзива.

А Букуља наша вечно лепа, млада
Пуна шарма и топлине меке
Шумом својим прича повест града
Из прошлости наше блиске и далеке.

Како смо некада у школи на часу
Измишљали шале и вицеове многе
Па се свему томе смејали у гласу
И љутили наше професоре строге.

Најчешће смо били пример мирних ђака
Слушали наставу и погледом чедним
Миловали косу девојака наших
Што сеђаху мирно у клупама предњим.

А косе им беху подшишане кратке
Или као дуге опуштене струне
Те падаху нежно на вратове танке
Или, преко плећа на кецеље црне.

А у тешке ратне и сурове дане
Из кућа наших, малих, нама тако блиских
Бежасмо уз њене пошумљене стране
Од потера бесних и освета ниских.

Јер кроз град су војске ишле непрестано
Убијале мирне становнике мушке
Вешала у граду њихала се тешка
И циктале бесне зликовачке пушке.

А кад злочин тешки заплаши злочинце
У бункере своје у парк се увукли
Заклоњени иза бодљикаве жице
Букуљу су бесно топовима тукли.

Али од њих граде не оста ни сене
И мир светом поново завлада
Остадоше само ратне успомене
Наш парк као некад оста понос града.

И кад се из њега, крај извора воде и стазе од цвећа
На Букуљу крене уз њене огранке
Стара, знана, стаза, на младост нас сећа
И на мајске наше веселе уранке.

Ти сад, граде, блисташ од слободе
Чекаш мирна јутра и испраћаш вече
Уз жуборе своје минералне воде
Што жилама Твојим неуморно тече.

Ти свакоме, граде, пружаш своје руке
У твом срцу нема ни мржње ни гнева
И док слушаш тихе са Венчаца од мермера звуке
Букуља ти вечну успаванку пева
Рисовача Твоје успомене чува.

Ђорђе Љ. Радовановић

Излет у Сремске Карловце

Чланови нашег Удружења, 30. маја ове године, са неколицином својих пријатеља, ишли су у Сремске Карловце на једнодневни излет. По садржају и ономе што су видели и доживели, било је то много више од излета. То је био духовни, историјски, географски, музички израз и додир, који ће нам остати дуго у сећању.

Уз изванредно организован програм посета туристичког водича Јасмине Станковић, којој се и на овај начин захваљујемо, јер нас је професионално, али и врло шармантно увела и довела кроз историју Сремских Карловаца, доживели смо велико задовољство.

Посета Капели мира, Карловачкој гимназији, православној Саборној цркви, католичкој цркви и незаобилазној патријаршијској ризници представљају "бисере" које никога не остављају равношним. Рекао бих да смо у тренуцима "дрхтали пред историјом".

Наравно, нећемо заборавити ни дружење и дегустацију у винском подруму "Живановић", као и њихову велелепну поставку музеја пчеларства, предивног породичног наслеђа.

Све ово је на крају посете, захваљујући нашем члану из Новог Сада, Дулету Теофановићу, зачињено "Сремском кућом" - најстаријим рестораном у Сремским Карловцима, који нас је угостио, дочарао нам дух и менталитет житеља, који живе истовремено на прелепим шумовитим падинама Фрушке горе и обалама гордог и снажног Дунава.

Наш растанак од Сремских Карловаца, уз довиђења, овога пута је обележила песма о састанцима "Алај смо се састали бећари", која нам је још дуго, дуго одзвањала и пратила нас до Аранђеловца.

"Ој Карловци, месџо моје драго, к'о деџенце дошао сам амо"

Милан Крсмановић

Пушовање у Сремске Карловце

Моје дружење са "ћиром"

Трајало је дуго. За време ђачких и студентских дана, запослења и у неким другим приликама. Све скупа преко 30 година.

Први сусрет са "ћиром" имао сам августа 1938. године пред полазак у основну школу у Копљару. Мој деда Љубомир Лазаревић из Копљара повео је и мене возом у Младеновац да ми купи кожну торбу и остали школски прибор. Првих километара, препознавао сам из воза наш заселак, неке њиве у Пољани и Бељевцу, а што смо се више удаљавали од села за мене је био пут у непознато. Иначе, монотono клопарање воза, реметио је повремени писак локомотиве да би упозорио на рампама сељачке са запрегама и чобане о свом наиласку.

Поподне, неким возом вратили смо се у Копљаре.

Много година касније, дошао сам до уверења да је ова ђачка торба била увод у моје обавезе и бриге, које су ме пратиле од поласка у основну школу до данашњих дана.

За време мог основног школовања у Копљару, посматрао сам путничке, локалне и теретне возове, који су пролазили кроз село. Најдуже су ми остали у сећању "шетни". Од маја до октобра. Као да и сада видим весела и раздрагана лица путника овог воза. Ишли су на излет у Аранђеловац ради провода и разоноде.

Друге ратне године пошао сам у Гимназију у Аранђеловцу. Први разред завршио сам претежно на точковима "ћире". У току целе школске године, само једну ноћ преноћио сам код тетке Гана Савића, абаџије и тетке Раде.

Возови су за време рата по правилу каснили. Чекаонице нису грејане. На њиховим зидовима више већих цртежа пропагандног карактера. Те партизани вешају попа на неко дрво у једној ливади, те партизани играју карте а декор улепшавају партизанке у њиховим крилима, и све на ту тему.

Спас од хладноће налазили смо у Железничкој ресторацији на Железничкој станици у Аранђеловцу. Ресторацију тих година

држала је једна добра жена. Била је то тетка Аница Вељковић, мајка касније познатих Јове и Радмила "Брље" из Аранђеловца. Она нам је свесрдно дозвољавала да се грејемо поред топле пећи.

Ђака - путника било је у већем броју. Те 1942. године први разред гимназије уписало је 11 копљарске деце. Младеновац у то време није имао гимназију, па су деца из Младеновца похађала гимназију у Смедеревској Паланци или у Аранђеловцу.

У аранђеловачку гимназију била су из Младеновца претежно уписана деца железничара, који су службовали на Лајковачкој прузи. Било их је двадесетак. Путовали смо заједно. Дружили смо се. Било је међу њима добрих ђака. Спортиста. Многи од њих су завршили факултете. Постали људи од угледа.

Свима нама железница је издавала месечне карте за повлашћену возњу. Користио сам је за све време похађања гимназије у Аранђеловцу на релацији Копљаре - Аранђеловац и обратно. Ову повластицу користио сам за време студирања на Правном факултету у Београду, за време запослења у Јагњилу код Младеновца, у Младеновцу и у Аранђеловцу. Ове повластице су добро дошле, бар мојој генерацији, која се школовала за време рата, у времену обнове земље, принудних откупа и великих пореза.

Дружење са "ћиром" ипак је најдуже трајало док сам радио у Скупштини општине Аранђеловац, у СУП-у, од августа 1957. године до укидања путничког саобраћаја 1971. године. Првих година запослења сваког радног дана путовао сам од Копљара до Аранђеловца и назад, а касније суботом и недељом.

Писати о догађајима од пре 60 и више година, више је него мукотрпан посао. Многе догађаје из тог периода, прохујало време одавно је потиснуло у заборав. Остала су само нека ретка, скоро избледела сећања. Ево неких од њих:

У пролеће 1943. године, у вечерњим часовима, на једвите јаде после шестог часа у гимназији, стигао сам да се попењем на воз на станици у Аранђеловцу, док је воз био у покрету, али ме је кондуктер Лазић, родом из Влашког поља код Младеновца, изгурео са платформе класе, тако да сам испао из воза и при паду повредио ногу.

Такође, у пролеће 1943. године четници Тихомира Јовановића "Карађорђа", родом од Страгара, са малим закашњењем опколили су воз на железничкој станици у селу Бањи, с намером да ухвате шефа станице Душана Петровића. Видео сам када је Душан предао неке папире возовођи и нестао. Четници су нас истерали из воза и вршили преглед свих класа и станице, али од Душана није било ни трага ни гласа. После једно пола сата задржавања пустили су да воз продужи даље према Аранђеловцу. После рата имао сам прилике да видим земуницу у стану шефа станице у железничкој станици у Бањи, у коју се Душан тог дана склонио. Душан се више није враћао на посао. После рата радио је у Влади Србије, а једно време мислим да је био и министар за саобраћај.

Вест о завршетку рата 1945. године стигла нам је возом од Младеновца. Тог дана, 15.05.1945. године, пошао сам на предавање у гимназију. Када је воз у станици у Копљару стао, из воза је сишао Војислав Ђуричић, Ром из Копљара, који је био у сеоској милицији села Копљара, и почео да виче: "Рат је завршен! Дошла је слобода!", а после тога, из неке дуге војничке пушке, руске, почео да пуца у вис. Присутни на станици, а и ми ђаци ово смо примили са одушевљењем. У возу иста слика, само се уз радост причало о четворогодишњем завршеном рату.

Од 1971. год. до 9.04.1982. "ћира" је функционисао као теретни, када је престао са радом. Последњих година дошло је до натезања, између ЖТП-а у Београду и Скупштине општине Аранђеловац и њене привреде, око обезбеђења средстава за наставак рада воза. Средства није било, као ни воље ни на једној страни да се договоре. Догодило се на крају оно што се догодило, воз је укинут. Ненајављен престанак. Без испраћаја.

У Босни, последњи воз према мору од грађана је испраћен са сузама у очима, у ужичком крају са упаљеним свећама, симболишући на неки начин, растанак са својим најмилијима. Код нас је нажалост све то изостало.

У мени су остала носталгична сећања на пругу кроз Копљаре поред које сам рођен и растао, као и на популарног "ћиру" на чијим сам точковима провео добар део детињства, младости и раних средњих година.

Удружење грађана "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" годинама улаже напоре да оживи пругу Аранђеловац - Младеновац, под називом "Шумадијска кривуља", како на локалном нивоу, тако и учлањењем у националну и европску асоцијацију љубитеља старих пруга и парних локомотива. Надам се, да ће њихов напор једног дана уродити плодом, а мени остварити жеља да се бар још једном провозам "кривуљом" до мојег Копљара.

Грујица О. Лазаревић

Стара ђачка возна књижица

Шумадијским "ћиром" у Европску Унију

Иако су пруге и модерни возови тежња српских железница у настојањима да се колико-толико приближимо Европској Унији, ипак је стари шумадијски "ћира" са својим уским колосеком, чини се, први, нашао неку своју трасу и придружио се породици европских музејских и туристичких возова.

Удружење "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" од 2006. год. је члан Краљевске асоцијације железничких клубова "Круна" из Београда. Од 2006. године "Круна" је члан "Федекрејла" (Fedecrail), Европске федерације љубитеља музејских и туристичких пруга.

"Федекрејл" постоји од 1994. године са седиштем у Бриселу. Чланство чини 36 чланова из 25 земаља, окупљајући 527 разних удружења која се баве чувањем и промовисањем железничке баштине.

Основни циљ ове фондације је да окупи све љубитеље музејских и туристичких пруга и омогући лакшу сарадњу између сродних организација и удружења. Једном годишње организују се конференције у трајању од седам дана, на којима се размењују искуства, успостављају контакти и обилазе пруге и музеји везани за железницу земље домаћина.

"Круна" је српски представник са пуним правом гласа при одлучивању у "Федекрејлу". Од 2006. године активно учествује на свим конференцијама. "Круна" је једино удружење са простора бивше Југославије и једино удружење из државе која није из Европске Уније, која је члан федерације.

На конференцији у Салцбургу, у Аустрији представљен је пројекат "Шумадијске кривуље" и настојање нашег Удружења да "ћира" поново крене кроз питоме шумадијске крајеве. Наши европски партнери су показали интересовање за "Шумадијску кривуљу" и обећали помоћ при реализацији овог пројекта.

Учествовањем на конференцијама стекли смо велики број пријатеља, а отуд и позив да ове године један наш члан учествује на летњем кампу у Немачкој - "Youth camp Germany 2009" у организацији удружења из Немачке, Шведске и Литваније.

Камп ће се одржати од 30.07. до 09.08.2009. године у Дармштаду, поред Франкфурта, а "Круну" и "Баштину и будућност - Аранђеловац 1859" представљаће Стеван Бошковић, матурант из Аранђеловца.

"Youth camp" се одржава сваке године и окупља младе из целе Европе. Идеја и циљ је дружење и упознавање младих из разних делова Европе и ширење интеркултуралног дијалога. За десет дана трајања кампа планирано је да се обиђе велики број музеја, туристичких и музејских пруга и да се учесници упознају са богатом железничком баштином Немачке.

Неопходна средства и документа за Стеванов одлазак су обезбеђена. Надамо се да ће се Стеван, боравећи у Немачкој, лепо провести, нешто ново научити и, оно најважније, у најбољем светлу представити наше Удружење и нашу земљу.

Пут до реализације пројекта "Шумадијске кривуље" није лак. У свима нама је жеља да што пре видимо и чујемо "ћиру" како свира и избацује пару, док вози у обилазак шумадијских лепота туристе Буковичке бање. Да бисмо дошли до тога можда наша "парњача" треба да прође преко неких европских путева, а можда и не. Било како било, лепо је имати пријатеље.

Драган Јаковљевић

Ми не одустајемо од "Шумадијске кривуље"

И поред успореног рада на реализацији пројекта "Шумадијске кривуље", ми смо сигурни да је идеја "кривуље" исправна и врло перспективна за општину Аранђеловац.

Све оно што је Удружење за ових шест година урадило на афирмацији и конкретној реализацији, како у Аранђеловцу и железници Србије, тако и формирању јавног мњења, да је било добре воље и ангажовања општинских власти одавно бисмо имали "Шумадијску кривуљу" до Копљара, а можда и до Младеновца. За то чланови Удружења не носе никакву кривицу. Ми се искрено надамо да ће у нашој средини победити здрав разум и да ће неко ново руководство много више урадити на реализацији идеје. Ми смо ту и даље да на разне начине утичемо на све оне који могу да помогну да се овај, за туризам Аранђеловца, изузетан пројекат реализује.

Нисмо у ситуацији, а не би било ни пословно, да објавимо ко се све интересује да уложи средства у уређење простора везаног за 105 година историје шумадијског "ћире". Битно је да постоји интересовање.

Идуће године конференција "Федекраила" (Европско удружење пруга уског колосека и туристичких пруга, чији смо и ми члан) одржава се у Мађарској, а учесници конференције ће у трајању од два дана посетити Србију. По програму боравка у Србији, коју је сачинила наша асоцијација "Круна", није предвиђена посета "Шумадијској кривуљи", али је остављена могућност да, ако нешто урадимо, посете и Аранђеловац. Шта то значи? Значи да можемо да очекујемо материјалну помоћ од европских фондова.

У железницама Србије је сада руководство које врло добро разуме идеју "Шумадијске кривуље" и расположено је да заједно са нама уђе у програм реализације. Знамо да је јавно мњење Аранђеловца већ опредељено. Онда је лако закључити да је проблем у нама, односно у људима који су изабрани да воде овај град.

Удружење "Баштина и будућности - Аранђеловац 1859"

Млади подржавају "Шумадијску кривуљу"

Милица и Јасмина Митровић из Аранђеловца су унуке железничара Жике Игњатијевића из Аранђеловца. Кад је наш чувени "ћира" послат у пензију, Жика је купио један теретни затворени вагон да га подсећа на свој радни век, и да би у њему у селу Бањи, на потезу Стрмово, направио викендицу за себе и своје.

И тако је и било, вагон је са доста напора одвезен на брдо и постављен на бетонско постоље да убудуће личи на викендицу.

И наравно, тако би то било и даље да чланови Удружења "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" нису покренули иницијативу да се обнови пруга и да "ћира" крене у нову мисију, мисију туризма. Идеја се допала Милици и Јасмини, па оцу Јовици (у међувремену им је мајка Драгица преминула) предложи да "батале" викендицу и да вагон врате на железничку станицу. "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" је то прихватила и вагон вратила на место где и треба да буде.

Хвала Милици и Јасмини на поклону и подршци да се обнови "ћира".

Хаџи Миодраг Бошковић

*Постављање вагона испред
аранђеловачке железничке станице*

Дописи у вези са трагичном судбином "Старог здања"

Поштовани,

Користимо ову прилику да вам се обратимо и упозоримо на велики проблем у вези са пропадањем зграде "Старог здања" у Аранђеловцу.

Да подсетимо, "Старо здање" почео је да гради Милош Обреновић 1859. године по пројекту минхенског ученика, архитекте Косте Шрепловића, а градњу двора је завршио његов син Михаило Обреновић, 1872. године. Двор "Старо здање" својеврстан је споменик културе, током XIX века уз "Капетан Мишино здање" у Београду, представљао је једну од најлепших и највећих зграда у Србији. Располаже са 9000 квадратних метара простора и првобитно је био намењен за заседање летње скупштине Правитељствујушчег совјета Кнежевине Србије. Због промена унутрашње политике, убиства кнеза Михаила, Милошевог сина, и премештања Скупштине из Крагујевца у Београд, од те намере се одустало. У време краља Милана и краља Александра Обреновића ту су приређивани балови о којима је цела Србија причала. Због своје лепоте, оригиналности и монументалности "Старо здање" временом је постало симбол Буковичке бање и Аранђеловца, толико да се налазило и на грбу града.

Ратови, династичке борбе, смене власти, нису могле да га униште, већ само да му доделе судбину историјско културног добра од општег значаја. Разне генерације памте степенице на којима су се одржавали концерти и музичке свечаности најчувенијих уметника у оквиру смотре "Мермер и звуци". Мермерни хол са стилским намештајем и великим витражем истицао је елеганцију, док је највећи понос била "Сала кнежева" са својим прекрасним полијелејом, лустерима, огледалима, стилским намештајем и портретима чувених људи из устанничког доба XIX века. У овој сали је млади српски официр Живојин Мишић, на једном од чувених балова упознао своју будућу супругу Немицу Лујзу.

Буковичка бања и Аранђеловац, до пре петнаест година били су у самом врху бањског туризма, не само у Србији, него и на Балкану. Свако ко је посетио Буковичку бању у својим успоменама носио је "Старо здање" као једну од својих најупечатљивијих успомена. На жалост, његову лепоту и грациозност данашње генерације могу видети само са пожутелих разгледница.

Судбину аранђеловачког туризма, који је током ових година пропадао и нестајао, делила је и зграда "Старог здања". Данас, на почетку XXI века, у срцу Шумадије, на само 70 км од српске престонице, на наше и ваше очи, урушава се и нестаје један од ретких примерака српске архитектуре из XIX века.

Небрига и јавашлук, бежање од одговорности и затварање очију пред проблемима, довело је до тога да на улазу у парк Буковичке бање стоји руина са оронулом фасадом, разбијеним прозорима и покраденим намештајем. Са страхом се дочекује зима, јер дотрајали кров неће издржати велики снег. Срамота!

Осећај стида и одговорности нас је натерао да напишемо ово писмо у име свих Аранђеловчана. Последњи је час да предузмете нешто. Историја ће памтити оног ко је саградио "Старо здање", али историја ће памтити и оног ко га је уништио. Немојте ви да будете они који уништавају. Све ће бити и проћи, али "Старо здање" остаје ту као део културне баштине. Да ли као прелепи симбол града и српске историје или рушевина, на вама је да одлучите.

4.11.2008. *"Баштина и будућност - Аранђеловац 1859"*

Допис је достављен:

- Скупштини општине Аранђеловац
- Министарству културе
- Министарству економије и регионалног развоја
- Републичком заводу за заштиту споменика културе
- Заводу за заштиту споменика културе Крагујевац
- Локалним медијима

Република Србија

**МИНИСТАРСТВО ЕКОНОМИЈЕ И
РЕГИОНАЛНОГ РАЗВОЈА**

Број: 300-07-587/2008-16

17.11.2008. године

Београд

УДРУЖЕЊЕ ГРАЂАНА БАШТИНА И БУДУЋНОСТ

34300 АРАНЂЕЛОВАЦ
„ЕТНО КУЋА“

Вашим дописом од 04.11.2008. године скренули сте нам пажњу на стање у коме се налази зграда Старог здања у Аранђеловцу у својини Републике Србије чији је корисник А.Д. Буковичка бања и која је под заштитом државе као споменик културе.

Захваљујемо вам се на допису и уверавамо вас да ће ово министарство заједно са Министарством културе пронаћи начин да се проблем Старог здања реши на најприхватљивији могући начин како за локалну заједницу тако и за државу.

С поштовањем,

Републички завод за заштиту споменика културе - Београд
Institute for the Protection of Cultural Monuments of Serbia - Belgrade

Радослава Грујића 11 Radoslava Grujića 11
11118 Београд 11118 Belgrade
Србија Serbia
Тел. (011) 24 54 786 Phone +381 11 24 54 786
Факс (011) 34 41 430 Fax +381 11 34 41 430
e mail: office@yuhheritage.com

Датум / Date: 24 11 2008
Број / Ref: 614/2
ВСП/ЈВ

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА
КУЛТУРЕ КРАГУЈЕВАЦ
Госпођа Славица Ђорђевић, директор

КРАГУЈЕВАЦ
Крагујевачког октобра бр. 184

Предмет: Старо здање у Аранђеловцу

Попитована госпођо Ђорђевић,

Републичком заводу за заштиту споменика културе-Београд достављен је допис Удружења грађана „Баштина и будућност Аранђеловац 1859“ из Аранђеловца са информацијом о угрожености Старог здања у Аранђеловцу.

Старо здање у Аранђеловцу је утврђено за културно добро – споменик културе, те је, сходно одредбама Закона о културним добрима, у надлежности Завода за заштиту споменика културе Крагујевац. С тим у вези предлажемо да Завод за заштиту споменика културе Крагујевац организује састанак са представницима општине Аранђеловац, Предузећа Буковичка бања а.д., Удружења грађана „Баштина и будућност Аранђеловац 1859“ из Аранђеловца и другим надлежним институцијама, како би се на адекватан начин пронашло решење за превазилажење проблема у коме се налази ово старо здање.

Напомињемо да би и представник Републичког завода за заштиту споменика културе, на Ваш позив, присуствовао поменутом састанку.

С поштовањем,

Доставити:

- наслову,
- Удружењу грађана „Баштина и будућност Аранђеловац 1859“, Аранђеловац
- архиви -

Директор
Бера Павловић Лончарски

**ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE
KRAGUJEVAC**

Broj 938/1

Dana 05.11.2008.

„Етно кућа“

За председника скупштине удружења
грађана-Бранислава Недељковића
34300 Аранђеловац

Поштовани,

Поводом Вашег дописа, од 31.10.2008. год., желимо да Вас обавестимо да је Завод за заштиту споменика културе-Крагујевац, упознат са стањем зграде Старог здања у Аранђеловцу, и да је предходних година чинио све да од разних државних институција обезбеди средства за поменути објект. Међутим, пошто је овај драгоцен споменик културе, у јако лошем стању, и за санацију је поребио издвојити много средстава, (а као што и сами знате да је Буковичка бања у процесу приватизације), чекало се да се у ревитализацију поменутог објекта уложи приватни капитал.

Завод тренутно ради на предлогу за категоризацију ПКИЦ Буковичка бања, што ће многоме дати на већем значају овог објекта, а самим тим и већа је могућност приоритета финансирања и издвајања средстава за пројекте од надлежних државних институција.

С поштовањем,

Директор,
Славица Борђевић, дипл. археолог

Бр.

САОБРАЋАЈНА НЊИЖИЦА

Врста возила

фијакер

Марка:

тип

Бр. рама

Презиме, име и занимање

Место становања

У Београду Бр. 171 - 1946. год.

Сопственик

*Миливоје Седомир Фијакер
Београд Карлово 73*

бр. 2933
Br.

Саобраћајна књижица --- Саобраћајна књижица

Врста подвозног средства
Vrsta podvoznog sredstva

оружа кул

Марка
Marka

Тип
Tip

100

Одмера годишње таксе динара
Odmera godišnje takse dinara

и словима
i slovima

дванаест

Презиме, име и занимање:
Prezime, ime i zanimanje:

Милош Милошевић

Место становања:
Mesto stanovanja:

Београд

у 1937 год.
i god.

ЦЕНА 5. ДИНАРА
CENA 5. DINARA

Својеручно
[Signature]

ВЕЧЕРЬЕ НОВОСТИ

Бр. 297. **Београд, Уторак 27. Октобра 1898 год.** Год. VI.

„ВЕЧЕРЬЕ НОВОСТИ“
 ИЗДАЈЕ СВАКОГ ДАНА
 У 4 ЧАСА ПО ПОДНЕ, И ПРОДАЈУ СР.
 БРОЈ 5 ПАРА ДИИ.

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ:
 За стране поштом са исплатом месечно 3 динара
 За претплату код поште у Србији месечно 1 динар
 За пошту без поште претплату по иницијали, бр. и адреса
 у Августа 1900 дин. месечно

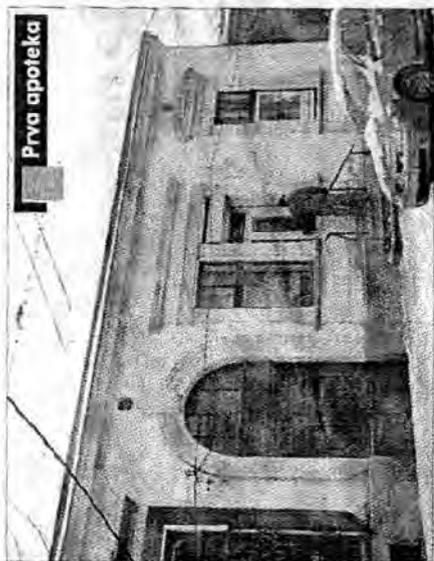
Русиске и прегледате вања слага:
 КИРИЛИЦУ
 БЕЧЕРЬЕ НОВОСТИ
 КИРИЛС. ПИШАНЬ ПИШАНЬ КИРИЛС.

ГОСТИОНИЦУ ЗВАНУ „ЛОНДОН“

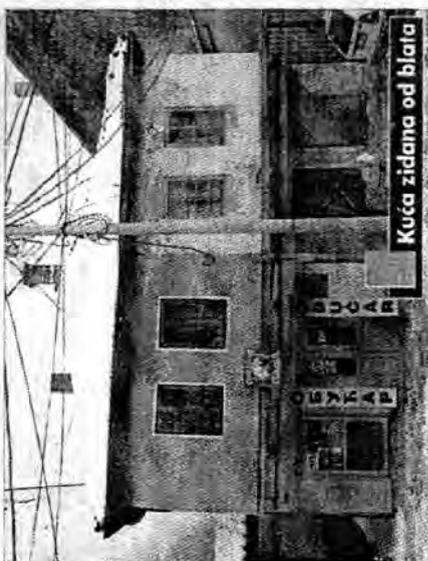
постојећу овде у Аранђеловцу, — на
 средиви вароши, изнова ревовираву е ско-
 ро најбоље удешену, како за путнике,
 тако и за мештане, — издајем под
 закуп одмах са ретко до сад посрељ-
 нем условима.

1249, 10—10
 Ж. Плеховић.

ИЗ НАШЕ ШТАМПЕ Обележавају знамените куће у Старој вароши

Prva apoteka

Kuća zidana od blata

kojoj smo pronašli mnogo korisnih podataka - kaže Dušan Izvonar, predsednik skupštine Udruženja.

Svojevrsan izazov predstavljao je i materijal od kojeg će se table izrađivati. Iako ovaj kraj obiluje mermerom, došlo se do zaključka da je suviše savremen za stare stvari, drvo nije trajno pa je na kraju izbor pao na glinu u kombinaciji sa šamotom.

- Posao izrade ploča zahteva vreme, potrebna su dva pečenja, a umesto glazure utrljaćemo ciglu, što daje dodatni šmek - objašnjava proces izrade Dušan Izvonar.

Tekst na ploči sadržavaće osnovne podatke o zanatu i vremenu u kojem je radnja radila, a slova će biti ispisana pisanim slovima, krasnopisom za koji će se pobrinuti Miroslav Vučanović Mišel, dugogodišnji prijatelj i učesnik Smotre umetnosti „Mermer i zvuci”. Najpre će se obeležiti Đunis i tri kuće u Staroj varoši: prvu apoteku, prvu lekarsku ordinaciju i kuću rađenu od blata.

V. COLOVIĆ

ARANDELOVAC - U godini kada Arandelovac proslavlja 150 godina postojanja, Udruženje „Baština i budućnost Arandelovac 1859” pokrenulo je zanimljivu inicijativu kojom će se na starim i znamenitim kućama u Staroj varoši, gde je grad i nastao, postaviti table i na taj način pokušati otkriti od zaborava značajan deo istorije grada.

- Počecmo od Đunisa koji je bio poznat po starim zanatima i katánama, a u drugoj fazi obeležicemo znamenite kuće u Staroj čaršiji do Suda. Za razliku od Đunisa, koji je bio više zanatski, u Staroj čaršiji su se nalazili trgovci, bankari, prva pošta, magaza, vodeniца потоčара. Vrlo studiozno smo prikupljali podatke i iznenadilo nas je to što pojedine porodice nemaju nikakve podatke o godini pa čak ni o zanatu kojim su se njihovi preci bavili. Veliku pomoć pri skupljanju podataka pružile su nam stare porodice, kao i Gruja Lazarević koji je napisao Knjigu o Arandelovcu i u

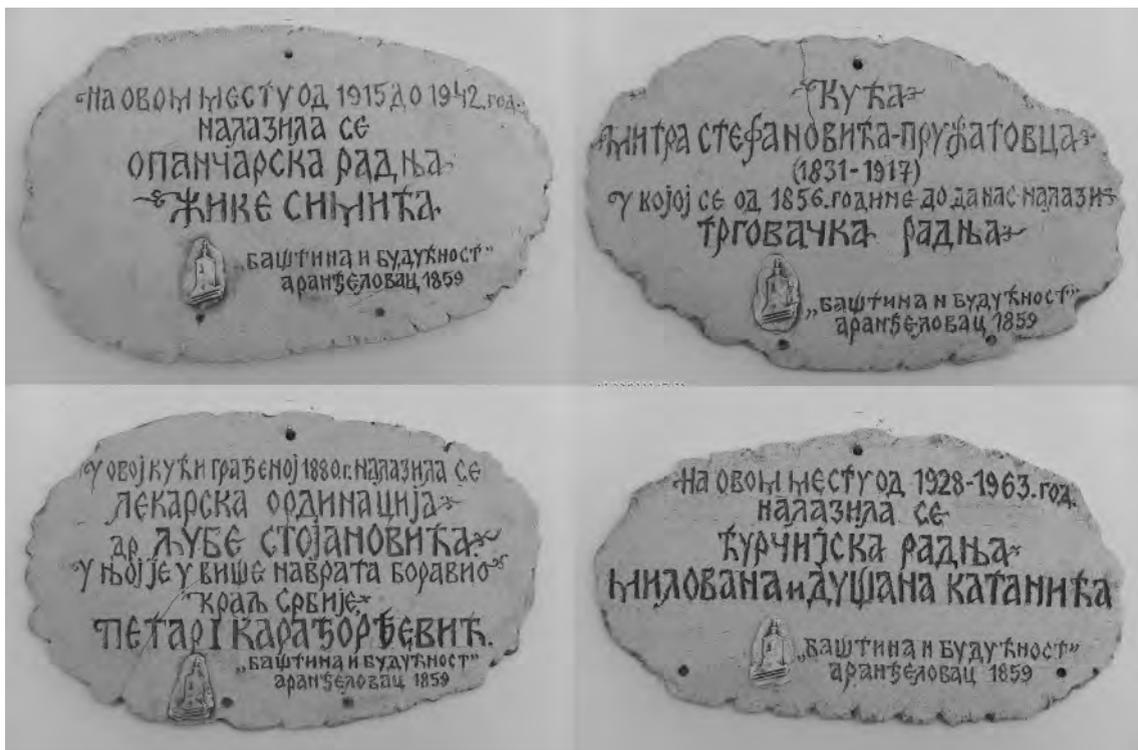

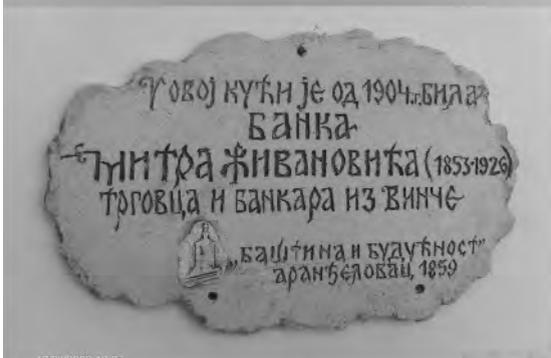
Плоче на знаменитим зградама

("Политика" дневни лист, 21.07.2009. год.)

Аранђеловац - Поводом обележавања 150. годишњице од оснивања града, у овдашњој Етно кући чланови Удружења "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" приредили су изложбу старих фотографија Аранђеловца и презентацију 22 плоче, које ће бити постављене на знамените куће аранђеловачке старе вароши - згради школе, апотеке, више занатлијских радионица, дућана, лекарских ординација и других објеката старих више од једног века.

Боривоје Његован

Шумадинац Павле Бакић - последњи српски деспот

Удружење грађана "Павле Бакић" формирано је 4. фебруара 2007. године у Аранђеловцу, ради изучавања живота и дела Павла Бакића, значајне историјске личности Шумадије и Србије. Осим прикупљања и објављивања архивских и података из домаће и иностране литературе, жеља оснивача Удружења је и изградња средњовековног дворца Павла Бакића на Венчацу, као својеврсне туристичке атракције, ако не до 2025. године (500. годишњица одласка Павла Бакића у Угарску) онда бар до 2037. године (500. годишњица погибије Павла Бакића, у бици са Турцима, код Горјана у Славонији).

После Косовског боја живот српске средњовековне државе одвијао се и на простору Шумадије, где је баш на Венчацу деспот Ђурађ Бранковић 1444. године подигао Брезовачки манастир, а "посматрајући однос између кнежина Бакића у Шумадији (кнежине Павла и Вуксана Бакића) и кнежина у Старом Влаху, морамо се запитати о њиховим узајамним везама... Извесно је да је основ настанка кнежине Бакића у Шумадији био у њиховој старој постојбини, па било да је реч о кнежини у Старом Влаху, или у разгранатости и снази рода на ранијем станишту... По угарским изворима, његова кнежина је била прилично пространа и обухватала је око педесет села.¹ После чарки са Турцима, Павле Бакић није желео да прихвати исламску веру ради очувања стеченог богатства и кнежина, па је са народом овог дела наше Шумадије 1525. године кренуо путевима старог српског племства, на север у хришћанску Угарску. Иначе, "није нам познато када је рођен Павле, али је у другој деценији шеснаестог века важио већ као најугледнији човек међу Србима. У то доба Бранковића више није било, изумрла је и лоза Белмужевића, а потомци Стевана и Дмитра Јакшића нису имали способности својих предака. Утолико

¹ Ненад Лемајић, Бакићи породица последњег српског деспота, Филозофски факултет у Новом Саду, Одсек за историју и Историјски архив "Срем" Сремска Митровица, Нови Сад, 1995, страна 18-20.

је више скретао на себе пажњу Павле, најстарији од петоро браће Бакића. Осим четири рођена брата: Манојла, Комнена, Димитрија, и Михаила имао је Павле и једног брата од стрица, Петра Бакића. Цела ова породица истицала се јунаштвом, честитошћу и богатством те су их Турци уважавали и прибојавали се Павла и његове браће. До пада Београда и Мачве у турске руке држали су се Бакићи са Угарском, али кад Турци заузеше Београд и Мачву, признао је Павле са својима султанову власт"²

Током дванаестогодишњих борби са Турцима, бранећи Беч и Европу од отоманске најезде, Павла Бакића и српске јунаке крепио је васкрсли косовски завет и жеља о ослобођењу Шумадије и Србије од турских поробљивача. После једне победе штампана је 1532. године и књига на немачком, чији наслов у српском преводу гласи: "Јуначко дело Павла Бакића код Бадена". Ову књигу још нисмо пронашли, али Удружење је у поседу историјско-љубавног романа "V zajati na holičskom hrade" (или у преводу: "У заточеништву у холичској тврђави") где је словачки писац Јан Чајак Млађи 1968. године, на 736 страна, описао велику љубав Петра Бакића (унука Петра Бакића, брата од стрица Павла Бакића) са Сузаном Форгеч, принцезом аустријског двора, о чему је крајем XVI и почетком XVII века писала и европска штампа. Павле Бакић је јуначки погинуо 12. октобра 1537. године, у бици код Горјана, близу Осијека, на славонској земљи, а његову главу Турци су однели на истамбулске бедеме. За војничке заслуге Павле Бакић и његова браћа су добијали велике поседе земље на подручју јужне и средње Словачке, посебно од Пожуна (Братиславе) до Холича, а 20. септембра 1537. године краљ Фердинанд је повељом Павлу Бакићу доделио титулу српског деспота, иако "Павле није био ни у каквој родбинској вези са дотадашњим деспотима. Њему је дата ова титула као способном, заслужном и популарном српском старешини, достојном да буде на челу свих Срба."³

2 Летопис Матице српске, година 111, књига 348, Матица Српска, Нови Сад, 1937; Алекса Ивић, Четиристогодишњица последњег српског деспота Павла Бакића, страна 152.

3 Исто, страна 156.

Са жељом да Павле Бакић, највиђенији Србин у првим деценијама XVI века, не буде од ововремених Срба, после пола миленијума, потпуно заборављен, Удружење грађана "Павле Бакић" учиниће све што је добронамерним члановима у моћи. До сада је формирана библиотека од неколико десетина наслова разних књига и текстова, који ће бити објављивани у годишњаку Удружења "Бакићевац". У првом, прошлогодишњем, броју публикован је текст "Војени поход у Славонији год. 1537. погибија Србина Павла Бакића" из "Јавора" - листа за забаву, поуку и књижевност Јована Јовановића Змаја (број 14 од 2. априла, број 15 од 9. априла, број 16 од 16. априла и број 17 од 23. априла 1889). У току су припреме за подизање спомен-обележја Павлу Бакићу, у близини археолошког налазишта "Маџарско гробље", највероватније до краја 2009. године.

Трајни циљ, подизање средњовековног двора Павла Бркића који се "састојао од лепе двоспратне грађевине подигнуте између 1515. и 1522. године на Венчацу"⁴, захтева упорност и стрпљење, али без много губљења времена и узалудног чекања. Јер, време не ћердају ни сви остали који на Венчац не гледају као на културно-историјску српско-шумадијску колевку и моћну туристичку атракцију свега што је скопчано са Павлом Бакићем, зато што од силног минирања и ломљења племенитог венчачког камена не виде ништа друго осим зараде од непоновљивог, Богом даног, природног богатства. Због тога и мештани Брезовца, које неумерено минирање највише погађа, све више размишљају о напуштању својих, већ испуцалих кућа. За разлику од Павла Бакића пре 484 године, Брезовчани не знају на коју страну да пођу, јер ни данашњи Турци, а ни Европљани, нису као што су некад били.

Упркос томе, што десет каменолома (Виногради, Кречана, Бакића врело, Дрењак, Каменити врх, Паун бара-Албатрос, Паун - бара, Цанцар, Јовановића забран и Брезовац) и два индустријска

⁴ Истраживачки зборник - Букуља и Венчац, Друштво младих истраживача "Полет" - Крагујевац, Крагујевац, 1983, страна 31.

погона (Венчац и Неметали) планину Венчац чине све мањом, Удружење грађана "Павле Бркић" добија све више присталица заштите Венчаца и свих пет археолошких налазишта (Мађарско гробље, Бакића врело, Велики Венчац, Градина-Мали Венчац и црква Светог Архангела Михаила). Када сва налазишта буду истражена, и када буду лепо уређена и међусобно повезана стазама за шетњу, уз изграђен двор Павла Бакића и пратеће садржаје, на Венчац ће радо долазити туристи, а уместо да зарађују од продаје камена, који највећим делом завршава као подлога за асфалтирање путева, власници каменолома ће сигурно већу корист имати од продаје сувенира туристима (не дај, Боже, да за неколико деценија зарађују и од продаје улазница за равну површину, на којој се некад налазила планина Венчац!).

Павле Бакић није доживео да после изгубљених педесет кнежина, које је напустио 1525. године, доживи васкрс Србије, што се десило настанком кнежевине Србије после Првог српског устанка 1804. године, након 279 година (толико су Шумадинци робовали под Турцима, а не 500. година!). Удружење грађана ће учинити све да најдаље до 2037. године на Венчацу буде изграђен средњовековни двор Павла Бакића, са пратећим садржајима, како би будуће генерације уживале у туристичким атракцијама и културно-историјским вредностима Венчаца. Природа и историја су нам све поклонили, а остало је да и само мало преостале памети усмеримо према општем добру, а не само ка појединачној користи, тако пролазној и, у суштини, безначајној.

Драган Тодоровић

ПОРЕКЛО СТАНОВНИШТВА - ВРБИЦА

Житељи Врбичке реке

ПРОДАНОВИЋИ, МИЛИЋИ, СТЕВАНОВИЋИ и ИКОВИЋИ:
По антропо-географским испитивањима Боривоја М. Дробњаковића у Горњој Јасеници 1920-22 (Види: "Јасеница"- Српски етнографски зборник, књ. двадесет пета, прво одељење: Насеља и порекло становништва, књига 13, стр. 293, Српска краљевска академија, Београд - 1923) међу Врбичанима бележе се "Продановићи (Милићи, Радићи, Ивковићи) 15 к. Слава: св. Никола. Зову их Аранатима. Доселили се пре Устанка од Сјенице".

Ова белешка је у основи веродостојна и потврђена је у доцнијем усменом наслеђу, осим у једном детаљу, на основу казивања Милоша Милића (1879 - 1959), који је савршено знао порекло и родослов своје фамилије, и та сазнања је у основним цртама пренео и своме зету - Владану Златковићу (родом из Млачишта код Власотинаца... који се као укућанин скућио на његовој очевини), чији је пак син - Милош (Ханс - 1953), ту причу сачувао и пренео нам је у изворном обличју. По њојзи - Милићи, и њима сродне фамилије, пореклом су "од Санџака... из села Суводол" - одакле су се и доселили, пошто беху присиљени да напусте Санџак, плашећи се турске освете (1810?), после Карађорђевог похода на Сјеницу - те онда "уплашени народ" са својим породицама дође у унутрашњост тада слободне Србије.

По арачком тефтеру из 1823. године (Види: Архив Србије, МФ-ЗТ бр.625) види се да Продан (1803), Стеван (1805) и Милија (1808), доцнији родоначелници од њих изведених фамилија, живе у једној породичној задрузи, као рођена браћа и синовци Илие Јовановића (1758), као кућевног старешине - који тада имаде 65 година. С њима у заједници бележи се и Симо (1815) - Илиин унук од осам година, од сина којем се не зна име... Већ у следећем попису из 1832-33 (Види: Архив Србије, МФ-ЗТ бр. 599) уочљива је

подељеност раније задруге Илие Јовановића на два засебна домаћинства. У једном је кућевни старешина Продан Јовановић - са браћом: Стеваном и Милијом, и сином Миленком (2 г.), а у другом Симо Богдановић (Илиин унук из првог пописа?) са братом Иваном. Код њих је уочљиво несагласје по питању године убележене старости - када се упореде ови најранији арачки тефтери, али је по доцнијим пописима видљиво (1863) да су они од исте поврзлице у родословном наслеђу... а по презимену Богдановић, могло би се рећи да је Богдан име Симином оцу - који се нигде не помиње у књигама, а који беше син Илие - Ике Јовановића, по коме се опет потомци његовог унука Симе стану звати као Иковићи, како се и данас бележе.

Што се тиче већ помињаних синоваца Илие Јовановића: Продана, Стевана и Милије... њихови синови се 1863. бележе као Петровићи, што би опет могло да значи да потичу од неког Петра, како треба да је гласило име можда њиховог деде - то јест "оца Продановог" и његове браће... а већ 1884. уписани су као Продановићи, Стевановићи и "Милијићи" - Милићи... Стевановићи се у народном ословљавању помињу као "Тодинци", и као такви имали су своје трло на Рисовачи (Тодића трло). То њихово имање данас је запосела варош, и ту беше до скоро уздубачен крајпуташ неког "ајдука Ранкуле" - за кога се приповедало да је родом од тих Тодинаца.

Ове Стевановиће у протоколима цркве Врбичке (Види: Матична служба СО Аранђеловац...) 1889 - 90. бележе као "Радиће", вероватно да би се у то време по нечему разликовали од других Стевановића из Врбичке реке, званих "Бабоваца... Бабовића" - који су опет родом од тамошњих Радовића и славе св. Луку, док ови "Арнаути... Турци и Тодинци" (како их данас зову) славе св. Николу. Исту славу славе и тамошњи Пајевићи, Богдановићи и Томашевићи... с којима, колико се зна, нису ни у каквом сродству.

Како смо на основу усмене и архивске грађе некако "натулачили" ко би могли бити родоначелници ових фамилија: Јован, Илија, Петар, Богдан... и међу њима треба тражити оне (или "оног")

који су "из Суводола" довели Продана и Стевана у Врбицу... па и Милиу, док је већ Сима, судећи по годинама из арачких тефтера, рођени Врбичанин.

Само лично име "Продан" указује на обичајну старину из које проистиче предање - да, ако се неке "не држе деца", поготову мушка, онда се новорођенчету надене име Продан... као да је тиме симболично продан али и откупљен, с кумове стране, од зле судбине која му је у виду заслуга предодређена, па да би се заварала судба, он се под овим именом скрива, те му никаква несрећа не може наудити... (као и код имена "Вук" и од њега изведених називака). У старини нашега народа било је такође, из сличне нужде изведених обичаја, да се новорођено чељаде "прода", фигуративно, неке коме се "деца држе" - јер је нечим обдарен па му зле и нечастиве силе не могу ништа... и као такав он онда "продано дете" - Продана, даје, уступа његовим биолошким родитељима "да му га однегују" (Види: Миле Недељковић "Записи о Шумадији II" - Чин, Београд - 2000, стр. 129), чиме се указује да је ово име "заштитно", и да оно, као и многа друга, чувају својег носиоца "од зли очију и судбине клетe". Но само ово име представља и траг неке озваничене трговине, које је свакако било у неко не тако давно време, кад је имућан човек могао купити какво крштено створење на пијацу робова - па је такав као Продан у доцнијем животу оставио поврзлицу својега наслеђа међу потомством - који се као Продановићи бележе. Продан - такође, може бити и неко ко је некада као роб био неке продан, па је као такав откупљен или већ некако утекао из ропства - ал' му је та ознака ропства ("продан") прешла у лични надимак, а онда и у трајно име - по којем је остао да се памти међу потомством.

Ако је веровати предању, предак ових фамилија (према Милошу Милићу) са породицом се насели у Врбичкој реци. Колиба му је била "код Вуканића извора", испод куће данашњег Небојше Продановића и његовог деде Драгољуба... и на том кућишту су живели, као браћа - "Продан, Стеван и Милија" (према Зорану Продановићу и Милошу Златковићу). Како су у прво време ту искрчили

нешто шуме, онда су се притајили на тој крчевини, скривајући се "после пропасти Устанка". По причању старијих - узбравши једном приликом кукуруза и окрунивши, тај за сада неименовани предак упрти врећу и пође у воденицу, наодећој вероватно негде на оближњој Кубршници, не би ли самлео мало пројног брашна и прехранио укућане... И, по причању *деде Милоша*, враћајући се из воденице, обилазним путељцима кроз густу шуму, сретне тог претка "турска патрола" - тачно на месту данашње Врбичке школе "код Цркве", на граници доњег школског дворишта и некадашњег Вашеришта.

Турци га зауставе, пошто га препознају - а како је већ дуго био тражен, то му онако изненађени рекну: "Па, 'де си ти... Ми те тражимо и по небу и по земљи" - те потегну кубуру и убију га на месту. Где је убијен, ту буде и сахрањен, или - тачније речено: закопан... Тако је барем причао покојни Светомир Милић (1926), он је знао отприлике да покаже и само место где је "тај" сахрањен - где и дан-данас почива, јер му је гроб остао необележен. И тај стари предак, коме предање не зна име, остави иза себе три сина: "Стевана, Милију и Продана"... - од којих су настали данашњи Стевановићи, Милићи, Продановићи и Иковићи... Све ове фамилије су званица и данас-дањи, поштују се као род и не узимају се између себе. Зову их *Турци*. Сахрањивали су се на "Малом" или "Турском гробљу" у Венчацу, па су одатле Продановићи, Стевановићи и Иковићи "прешли на Рисовачу", а Милићи се још сахрањују "горе" - под Венчацом.

Владетиша Коларевић

Пчеле и пчеларство у Врбици и Аранђеловцу

Пчелу је кроз више милиона година еволуција заобишла вероватно због савршенства њеног организма и беспрекорне организације пчелиње заједнице као и савршених чула и инстинката која поседује. Зато је и преживела непромењена у њеном природном станишту (дупљи дрвета у шуми, стени и сл.), а данас преживљава поред овог станишта и у условима које је човек за њу створио и користи је као домаћу животињу, некада примитивно у вршкарама (трнкама), а данас у савременој кошници.

Без обзира на изузетан значај пчела за воћарство и пчелињих производа у исхрани и лечењу људи, пчеларство данас нема положај примерен свом значају.

Србија је у време Душановог царства имала развијено пчеларство које је производило само мед и восак па је у то време Србија била велики извозник тих производа. Колико је пчеларство било цењено (у то време се звало ковалук) говори и податак да су особе које су умеле радити са пчелама биле ослобођене војске и кулука. Доласком Турака пчеларство је уназађено јер је оптерећено порезима и разним дацијама од стране Турака, и почело се опорављати тек после Првог српског устанка.

Озбиљнији напредак почиње крајем 19. и почетком 20. века када су многи светски познати пчелари увели науку и савремене технолошке промене у пчеларство, као што су Ђерзон, Фарар, Лангструт и многи други. Пчелари Србије пратили су њихова достигнућа као и наши из Врбице, Аранђеловца и околине. Наш крај и поднебље погодују пчелама због умерене климе, валовитог терена обраслог цветним дрвећем, првенствено багремом. Данас се много више пчелињих производа него у стара времена користи у исхрани и лечењу људи, а то су: мед, полен, матични млеч, прополис, восак, пчелињи отров и многе мешавине разног лековитог биља са пчелињим производима које се користе као храна, помоћно лековито средство или лек.

Колико бављење пчелама и коришћење пчелињих производа помаже људима говори и податак да су многи пчелари, бавећи се

пчелама преко 50 година, доживели 100 и више година. У Аранђеловцу међу најдуговечније по пчеларском стажу спадају на пример Гајић Братислав, Јовановић Љубиша, и рецимо Станошевић Драгомир који је рођен 1918. године, а и данас иде редовно пешице на Букуљу.

Пчелињи производи са овог подручја су на сваком јавном оцењивању квалитета добијали висока признања што говори о погодности нашег поднебља и умешности наших пчелара. Тако је на првој међународној изложби у Београду 1903. године за багремов мед, златну медаљу добио Гужвић Стеван из Аранђеловца, а ето, на пример 2006. године, на међународној изложби у Словенији, такође за багремов мед, златну медаљу добио је Маринковић Драган из Венчана, што по себи говори о континуитету квалитетног пчеларења у нашем крају. Успеси су постизани захваљујући раду Друштва пчелара основаног 1930. године. Оснивачи подружнице, како се тада звала, и уједно први чланови управног одбора били су Александар Костић, свештеник (председник), Радомир Весовић, земљорадник (потпредседник), Благоје Богићевић, трговац (благајник), Милош Ђ. Скочајић (секретар).

*Невена Максимовић у пчелињаку са вршкарама, око 1920. год. (лево),
Невенин чукунунук Небојша у свом пчелињаку 2008. године (десно)*

Подружница је радила до Другог светског рата а рад је обновљен 1947. године под називом Друштво пчелара Аранђеловац.

Нови покретачи друштва били су Љубиша Лазаревић, учитељ, Драгомир Шундић, кафеџија, Веса Бостон, трговац, и други. Данас друштво броји око 100 чланова са приближно 4000 кошница и производњом од око 40 тона меда. Од ове количине већина се прода на тржишта ван наше општине што говори да је потрошња меда у нашој околини врло мала. Разлози за ово су недовољне навике становништва за потрошњу пчелињих производа и вероватно слаба куповна моћ, а што свакако није добро.

Код нас пчеларство стагнира јер постоји неразумевање друштвене заједнице за значај пчеларства у пољопривреди и пчелињих производа у исхрани и здрављу људи.

Савремено доба је донело пчелама разне болести против којих пчелари стално воде борбу а неконтролисана и неправовремена употреба хемијских средстава доводи до тровања пчела, чиме воћари секу грану на којој стоје. У многим земљама света опрашивању воћарских плантажа од стране пчела дат је већи значај него самој производњи меда па је само држање кошница субвенционирано.

О могућностима пчела и пчеларства можда најбоље говори изјава чувеног пчелара Фарара који је рекао **да би дао сав мед који пчеле сакупе за само 5% онога што у природи остане.**

Миодраг Бошковић,
пчелар из Врбице

НЕОБИЧНЕ ЛИЧНОСТИ АРАНЂЕЛОВЦА

Драгојло Лазаревић "Мачак"

Драгојло је рођен у Горњој Трешњевици између ратова или у време Првог светског рата. Као мали остао је без мајке. Бригу о њему и сестри преузела је маћеха Милка. Због недовољне бриге око њега, као малог га је ухватила сунчаница па је његов раст текао нежељеним током и оставио последице на физички и ментални развој.

Из Трешњевице су се доселили у Циганмалу где су, не знам како, стекли кућу поред млина Боже Маринковића. Кућица је била дворишна, а имала је и собу за издавање, што је доносило додатни приход за живот. Мислим да му је отац био добошар, али ја га нисам запамтио, а ни они са којима сам разговарао, а то је била моја тетка Олга Дамјановић.

И поред видних физичких и менталних недостатака Драгојло је сам зарађивао за живот. Како се у непосредној близини Аранђеловца налазе извори минералне воде, које су грађани користили за пиће, тако је Драгојло дошао у посед неких дрвених колица којима је разносио воду Аранђеловчанима у старом делу града. Колица му је вероватно поклонио неки од мајстора колара, којих је у Циганмали било неколико.

Колица су била са два точка, имала су две ручке и врло дубоке канате. Драгојло би увече од муштерија покупио, углавном оплетене, балоне и у току ноћи точио воду, а у преподневним часовима разносио муштеријама. У те његове канате могло је да стане и до 70 балона које је он паковао у неколико редова. Иако су сви балони били слични, он је непогрешиво делио свакоме свој балон. Интересантно је како је он могао толику тежину да гура уз аранђеловачку улицу. Користио је закон физике, накреноу би колица назад и тежина је гурала колица напред. Обичај је био да у граду све боље стојеће куће пију киселу воду са извора. Један део вароши, Циганмалу и део главне улице, снабдевао је Драгојло, а Ђунис Тика Циганин који је био мало хром и воду је возио у колима са магаретом.

Сећам се да је у једном моменту, вероватно педесет и неке године, то његово превозно средство било у стању распадања, али му је неко од преосталих колара направио ново.

Драгојло је увек носио качкет који је био накривљен на једну страну, како смо ми то звали "на дванаест". Сви су га знали и поштовали, а када су хтели да се са њим нашале онда би "замјаукали" као мачак, на шта би он реаговао псовкама јер га је то страшно љутило.

Волео је да гледа утакмице фудбалског клуба "Шумадија" на игралишту на Вашаришту и кретао би се на ону страну на коју иде лопта. Стално је нешто сам са собом причао.

Када је доносио воду муштеријама, одмах би услугу наплаћивао и ако му понуде обавезно би попио ракију.

Због његове особине да воли да се напије причало се да је од маћехе и тетке Бојке тражио паре тако што би рекао: "Мајка, дај ми три банке! 'Оћу да се женим!", а ако му оне дају, он оде па попије ракију. Недељом и када не ради био би лепо обучен, чисто одело, бела кошуља, кравата и обавезно качкет на "дванаест".

Живео је негде до 1963. године, а нама је остао у сећању као поштен, вредан човек кога су тадашњи варошани ценили и поштовали.

Хаџи Миодраг Бошковић

КАФАНСКИ БИСЕРИ

Будимир Павловић Буда "Друмски пркос" рођен је 1933. године у Врбци. Основну школу и гимназију завршио је у Врбци и Аранђеловцу. Бавио се поезијом. Писао је песме за децу, глумио у дечјим позоришћима, снимао у филмовима. Пленио је својом маркантном појавом. У Београду се дружио са глумцима, новинарима, бoемима... Врло активан у Задужбинском друштву "Први српски устанак-Орашац 1804". За ову прилику преносимо чланак из Политике о његовом дружењу са Јаковом Гробаровим.

Војкан Пркос Друмски

У вагону, постављеном на једном споредном колосеку железничке станице у Београду наједном изби жестока историјска свађа између Росе, несвршене апотекарке, и мог прекаљеног пријатеља Војкана Пркоса Друмског.

Било је то једног набујалог кишног пролећа када је вода допирала до самих шинских прагова, до свитања, натопљеног Росиним сузама јер се ненадано просула њена љубав у тренутку када је укебала свог драгог у загрљају конобарице из "Плавог мора".

Несрећна конобарица је у том метежу са сукњом пребаченом преко главе срећно испала из вагона, док се избеzumљена Роса драла из петних жила.

- Срам те било. Зар мени то да приредиш после толико година мог слепог веровања у нашу љубав, за коју сам искрено мислила да је вечна и неуништива!

- Грешка, драга моја. Колатерална грешка - покушавао је Војкан да је смири. - И немој да се толико дереш као луда Наста. Чуће те неко, а онда ћемо остати и без овог нашег уточишта.

- Баш ме брига - сиктала је Роса. - Нека ме чују све југословенске железнице. Ја ионако сместа напуштам овај оскрнављени пакао.

- Немој тако, Росице. Сети се само колико смо заједно појели хлеба и соли.

Роса је напрасно полудела.

- Хлеба и соли, кажеш. То сам ја сирота јела, док си ти са својим олошем у "Плавом мору" таманио пљескавице, ћулбастије и крменадле.

Покушавао је да је загрли. Она га, попут дивље звери, одгурну онако високог и кракатог, узне своју Фармакологију, узне Фармакопеју и још неке ситнице.

- Да те моје очи више не виде - рекла је пре него што је напустила вагон.

Седели смо у "Зеленгори". Војкан је читао неку његову "песмицу", која се отегла све до поноћи. Затим је затворио фасциклу са километарским стиховима. Одгурнуо је од себе са неком врстом гађења и унесе ми се право у лице.

- Само ти пиши - рекох. - Али немој да претерујеш.

- Какво црно претеривање? Ово, што сам ти сада прочитао нема ни хиљаду стихова. Него, пустимо сада то. Кажи ти мени, буразеру, јеси ли за једну хладну киселу воду?

Сетих се његовог рођендана кад ме позвао на ручак у студентску мензу код "Три костура".

- Хвала ти, Војкане, као брату. Нећу да разводним ову несхватљиву поезију коју сам чуо.

- И ти си ми неки ноћни човек. Ни киселу воду ниси у стању да попијеш.

- Нећу да претерујем. Знаш, како је. Треба бити умерен у свему, Војо, брате, не замери ми, али ја сам се мало уморио од тебе и од твоје поезије а сада бих хтео да прошетам.

Није се наљутио, Војкан Пркос Друмски, глумац, песник, филмски критичар и помало пустињак, био је довољан сам себи.

- Чекај да платим - рече када виде да га напуштам.
 - Па плати - рекох. - Шта ја имам са тим?
 - Да, али код тебе је мој новчаник.
 - Немогуће - зачудих се. - Откуда код мене твој новчаник?
 - Знаш - насмеја се Војкан - ноћас док смо спавали у Карађорђевој парку, ја сам свој новчаник ставио у џеп твог сакоа. Ту ми је некако било најсигурније.
 - Е, па ако је тако, онда ћу ја све ово да платим.
 - Шта смо дужни? - упитах конобара.
 - Имали сте једну флашу киселе воде. То вам је укупно 60 динара.
 - Добро - рекох и извадих из новчаника једину преосталу новчаницу од 500 динара.
 - У реду је - рекох. - Кусур не треба.
- Конобар се захвали и оде. Вратих Војкану његов новчаник. Овај остаде без речи. Испрати ме његов тупи поглед. Шта се после тога дешавало, не знам, нити ме интересује.

Јун 2009.

Јаков Гробаров

ПЛАНИНАРСКЕ ЗГОДЕ И КАЗИВАЊА

Ко пита може и да залута

Познати природњак, научник и академик Јован Цвијић својевремено је записао познату планинарску изреку: "Мапу читај а сељака питај". У следећем примеру видећемо да то не мора увек бити тако.

Једна група планинара из Београда пође на Букуљу, у подножју упиташе једног старца који ту чуваше овце, којом стазом могу да крену према врху. "А! До врха, велите... пази овако! Идете право горе поред кума Милованове крушке, па десно до борића. Одатле поред Живанкине њиве, па у Микаила Акинца њиву, и уз Јасеновац изађете до врха Букуље." Одговори старац и оде за овцама.

Силазак са осматрачнице

На Букуљи у близини планинарског дома својевремено је подигнута метална осматрачница. Посматрана са њене платформе панорама Аранђеловца и околине изгледала је импресивно. Скоро да није било посетиоца који се није попео њеним узаним степеницама, док се цела конструкција осетно њихала. Једног недељног поподнева, платформа пуна људи, сви се спушташе доле, само један човек оста горе сам. Видело се да се плаши, никако да крене, све хоће, па неће, проблем су изгледа узане и стрме степенице, одоздо повици: "Хајде, слободно, немој да се плашиш!", и све тако. Силазак је дуго трајао, све на задњици, степеник по степеник, када је коначно био на земљи, седе и опружи ноге, лупи рукама по земљи и гласно уздахну. Вероватно да није прво размислио о повратку пре него се успео горе. Неко од присутних упита да ли се први пут пење, човек одмахну главом и затим додаде: "Два пута сам био горе." "Како, бре, човече, двапут?", упиташе јер сви су видели само једном. "Два пута, драги моји, два пута - први и последњи!".

Делија

ПСОК "Полицајац - Јосиф Панчић" из Београда у свом традиционалном походу Авала - Копаоник законачи у планинарској кући на Букуљи. Окупила се ту и група домаћина да их лепо дочекају и угосте. Након вечере, дружење, размена искуства и доживљаја, разговарало се о свему и свачему. Један од учесника похода приђе малом Ивану Хочевару, ученику 5. разреда, помилова га по коси и рече: "Шта радиш ти, делијо?" Мали Иван га погледа разрогачених очију, па ће рећи: "Нисам ја 'делија'!" "Како ниси делија, шта си онда?" "Ја сам 'гробар'!", поносно одговори Иван и одјури за осталом децом.

Аца Милинковић, (из рукописне књиге "75 година организованог планинарења у Аранђеловцу")

Обронци Букуље

О фудбалским оснивачима

Према М. Николићу, аутору чланка "Развитак спорта у Аранђеловцу" (лист "Правда" од 26.12.1930. године) развој спорта датира још од пре I светског рата. Први основани клуб био је "Шумадија".

У првим поратним годинама појављује се ново име АШК или АСК (Аранђеловачки Ш(С)порт Клуб). Потврду у виду фотографије -разгледнице АШК пронашао је велики познавалац историје српског и југословенског фудбала, господин Петар Прокић. Запис на фотографији датира од 24. априла 1922. године.

*"АШК" Аранђеловац
(разгледница-фотоос од 24.04.1922. године)*

Званични подаци којима је утврђено формирање фудбалских клубова у Аранђеловцу су из каснијих периода.

На дан 1. августа 1929. године одржана је седница Управног и Надзорног одбора аранђеловачког спорт клуба "Обилић". Председавао је Драгољуб Јанковић, деловођа је био Драгољуб Зечевић. На предлог Ђурђа Крсмановића извршено је конституисање новоизабраних чланова Управног и Надзорног одбора, у које су изабрани:

А. Управни одбор:

- Радисав Радојковић
- Ђурђе Крсмановић
- Милан Ђ. Ломић
- Милош Тодоровић
- Драган Зечевић

Б. Чланови управе:

- Миодраг Михаиловић
- Драгољуб Јанковић
- Живадин Гачић
- Чедомир Јефтић
- Милутин Тодоровић
- Радован Павловић

В. Надзорни одбор:

- Милан Лазаревић
- Ставра Стефановић
- Милован Бошковић

Г. Остали чланови:

- Миливоје Ломић
- Илија Катанић
- Витомир Михаиловић
- Првослав Живановић
- Јован Живановић
- Бранко Темишварац
- Бранислав Томић
- Радисав Крсмановић
- Душан Р. Теофановић
- Павле Вучетић
- Витомир Мирковић
- Жарко Симић
- Милан Анић
- Александар Стефановић
- Живота Л. Скочајић
- Лазар Лазаревић
- Миленко Обреновић
- Драгољуб Радовић
- Мика Радосављевић
- Јустиф Хајек

- Ђорђе Лупшић
- Ђурђе Савић
- Душан Зечевић
- Милан Швабић
- Милош Михаиловић
- Бранко Љ. Димитријевић
- Сретен Вукашинац
- Миодраг Миловановић
- Буга Стојановић
- Мика Јанаћковић
- Танасије Хаџи Думовић
- Соја Стојановић
- Чеда Плећевић
- Мици Младеновић
- Вуки Јанковић
- Ани Радојковић
- Олга Радојковић
- Миланка Богојевић
- Равијојла Радосављевић
- Негослав Радосављевић

Седница је закључена у 18.00 часова.

Уједно таксиран записник, таксом од 2+5 динара, са документом правила АСК "Обилић" Аранђеловац, која су изванредно постављена, упућена су на проверу и верификацију Краљевској банској управи Дунавске бановине. Одговор под бројем 77280/28.07.1930. прослеђен је начелнику среза Јасеничког, предстројнику градске полиције и Министарству унутрашњих послова - Одељење за државну заштиту Београд.

Тим чином је АСК "Обилић" означен као клуб, што је потврдио и београдски лопташки савез 1930. године, а чији је члан (под редним бројем 90) постао АСК "Обилић".

Само осам месеци од конституисања клуба дневни лист "Политика", од 01. марта 1930. године, на страни бр. 9 доноси следећу вест: "У Аранђеловцу је основан и други спортски клуб, под именом "Шумадија". У управу су ушли: Јоца Урошевић, Младен Тимотијевић, Васа Стојановић, Драгутин Матић и капитен Радовић".

Званична документа о оснивању "Шумадије" нису пронађена, али суштинске активности везане за постојање ова два клуба потврђене су вестима забележеним у штампи.

Тако, дана 07. јула 1930. године лист "Правда" доноси спортску вест да је у Ваљеву "Илија Бирчанин" победио АСК "Обилић" Аранђеловац, са 4:1.

Истог датума лист "Време" бележи следеће: " У Аранђеловцу је јуче одиграна пријатељска утакмица између АСК "Шумадије" и овдашње резерве "Обилића" која је завршила резултатом 6:2 (3:1) у корист "Шумадије". Код "Шумадије" су се истакли десна страна и центар, док код резерве "Обилића" леви бек и леви халф, донекле и голман".

Најзад, лист "Политика", крајем године (03. децембра 1930) бележи о утакмици у Аранђеловцу: "Првенствена утакмица између "Обилића" и "Шумадије" завршена је победом "Обилића" резултатом 4:3".

Појављивање, успони и падови су се смењивали, до гашења клубова, између два светска рата. До почетка II светског рата АСК "Обилић" је важио као успешнији, али од јануара 1951. године поново је формиран ФК "Шумадија", који је синоним аранђеловачког фудбала. У јубиларној години града Аранђеловца и 150 година од његовог оснивања, ФК "Шумадија" се у такмичарској сезони 2008/2009. домогао квалификација за виши ранг и тако постао члан Српске лиге за сезону 2009/2010.

Душан Теофановић

СЕЋАЊЕ НА ЈЕДНОГ ВЕЛИКОГ ПРЕГАОЦА

Бранислав В. Недељковић

Бранислав Војислава Недељковић рођен је у овом крају, на обронцима нама прелепе планине Букуље. До краја живота остао је веран свом завичају и људима са којима је одрастао и живео. Од малих ногу ангажован у свему ономе што је својствено његовом узрасту и по правилу увек први. У игри са децом, у школи, фолклору, драмској секцији, фудбалу, друштву планинара, на факултету и свуда где је његова генерација присутна.

У обавезним животним задацима, а то је породица и посао, тежио је савршенству, наравно и успевао је.

По завршетку радног века ангажује се у добровољним друштвима и волонтерском раду, и опет међу првима.

У друштву "Ђунисанаца", Задужбинском друштву "Први српски устанак Орашац 1804", где је председник подружнице за град Београд, члан главног одбора, потпредседник Скупштине. Ангажује се на конкурсима ђачких радова и објављује књигу дечјих радова. Посебно је ангажован на реализацији постављања рељефа "Заклетва" у Марићевића јарузи и издавању књиге "Захвалница".

У удружењу "Светозар Милетић" даје свој велики допринос уређењу простора око чесме на Јешовцу, у постављању споменика жртвама последњег рата.

Од 2001. године је оснивач и члан Удружења "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" где је члан Управног одбора, потпредседник Скупштине и на крају председник Скупштине Удружења. Уређивао је наш часопис "Годишњак", приредио репринт књиге песама Драгољуба Радовића Каплара из 1937. године, иначе његовог Јеловичанина, приређује књигу приповедака своје школске другарице Јелене Христодуло, приредио је две књиге песама Милене Проковић из Врбице, у НИН-у водио полемику са Иваном Клајном око правописа, дописује се са академицима, у Политици, у рубрици "Међу нама", често објављивао текстове. Само пре неколико дана објављен му је текст са критичким освртом на ангажовање града за обележавање 150 година од настанка града. Имао је још много планова. Хтео је да уради монографију његове генерације гимназијалаца, али је од тога одустао због недовољног ангажовања генерације. Спремао се да свој животни и радни пут стави на папир. Хтео је, умео је и имао шта да напише. Брана је за свој рад награђен Јулском наградом града Аранђеловца.

Све ове и друге активности и проблеми који су га пратили нису могли да умање његово ангажовање у родном Јеловику. Активан је у изради монографије села Јеловик, ангажује се на комуналним проблемима села. Очекује кућу, окућницу и имање је одржавао, пекао добру ракију, и на свој начин кувао "шумадијски чај".

Изузетно је било видети како је са посебном пажњом и домаћинским односом уредио свој подрум, бачве и бурад.

За своје ангажовање имао је велику подршку у породици, супрузи Весни и деци Војиславу и Ивани.

Наш Брана је био истовремено и обичан човек и господин и интелектуалац.

Брана је човек са којим је било одговорно сарађивати и не увек баш лако. А зашто? Јер је тражио тачност у времену,

прецизност у извршавању посла. Такав је био и према себи, а и увек спреман да уради оно што други не могу или неће.

Брано, ми у твојој и нашој "Баштини", трудићемо се да бар оне задатке које смо заједно договорили, урадимо на начин како си ти чинио или како си желео да се уради.

Брано, хвала ти за свих ових скоро двадесет година проведених са тобом у овим друштвима.

Почивај у миру поред твоје добре и племените Весне.

Нека ти је вечна слава и хвала.

Хаџи Миодраг Бошковић

А Ти у неспокоју и даље сневаш

(Брани Недељковићу у сјомен)

Предсмртна реч Твоја
бескрајно је завештање
Баштину даље од бесрамника
сачувајте "Старо здање"
јер корен крошњу гради

Неимар
кнез Михаило млади
кроз крошњев хлад
шеташе своју драгу
Драгуљ извор
у Парку кључа
вечну нит што спаја
и капље сузно понекад
поруку снажну

Баштину само на кратко
од потомака позајмисмо

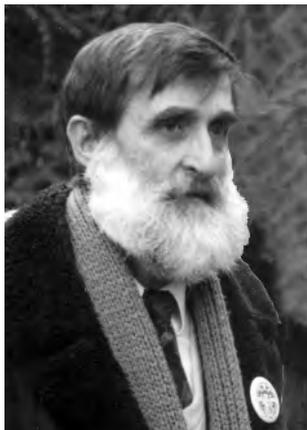
Сад си у царству сене
где тамјанов прах се шири
предсмртна реч Твоја
разлеже се
са свих црквених звона
над врховима наших гора

А Ти у неспокоју
и даље сневаш

18. фебруар 2009.

Милена Проковић

ТРАГОМ ВЕЛИКИХ ЉУДИ И НЕЗАБОРАВНИХ ДЕЛА

Миле Недељковић (1941-2009)

Миле Недељковић је рођен 2. марта 1941. године у шумадијском селу Крћевцу крај Тополе. Основну школу завршио је у родном месту, гимназију учио у Аранђеловцу, а завршио у Лазаревцу. Апсолвирао је на Филолошком факултету у Београду (група за светску књижевност), а дипломирао етнологију на Филозофском факултету у Београду.

Радознала духа и свестраних интересовања, Миле Недељковић се успешно бавио разноврсним делатностима, налицећи на оне чувене ренесансне ствараоце. Радни век је провео у Београду, радећи у више новинских агенција (*Политика*, *Политика експрес*, *Радио ТВ ревија*, *Рад*) и истовремено сарађујући и у многим другим листовима и часописима. Запажен је и његов педагошки рад на образовању и стручном усавршавању новинара. Био је предавач у више новинарских школа, а у последњој деценији живота предавао је и координирао наставу на смеру журналистике Научно-наставног одељења у Београду новопазарског Факултета хуманистичких наука. Осим публицистичког, особито је запажен његов рад у области фолклористичких

истраживања и проучавања који је јединствен у нас, јер је Миле најдоследније успео да етнолошку науку приближи широком кругу читалаца. То је могао да учини само велики зналац који је свеколику етнографску грађу предочио на систематичан, једноставан и пријемчив начин. Он је коначно успео да оствари онај наум Вука Караџића о састављању народног обичајног календара који сведочи да су Срби у прошлости, али и свакад, време рачунали према религиозно-обичајној традицији. У томе смислу, капиталне су Милове студије: *Годишњи обичаји у Срба* (1990), *Слава у Срба* (1991), *Календар српских народних обичаја и веровања* (1994 - 1997), *Српски обичајни календар* (1998 - 2009).

Миле је био међу оснивачима, уредницима и сарадницима најзнатнијих српских фолклористичких гласила, попут *Етнолошких свесака*, *Народног стваралаштва Folklor*, *Расковника*, *Сабора народног стваралаштва Србије*, *Задужбине*. Врстан и марљиви познавалац културних прилика читавога света, о чему најбоље сведочи његов *Лексикон народа света* (2001), Миле је заувек остао дубоко привржен своме завичају коме је, између осталих, посветио и следеће књиге: *Записи о Шумадији I* (1996), *Записи о Шумадији II* (2000). Такође, био је и пасионирани проучавалац Првог српског устанка и посебице њене централне личности Војда Карађорђа Петровића, чему је посветио своје веома значајне књиге: *Деловодни протокол Карађорђа Петровића 1812-1813* (1988), *Фендрек од Гараша* (2001), *Вождове војводе* (2002), *Орашац колевка српске државности* (2002), *Топола, Карађорђево град, Оплепац* (1989, 1991), *Задужбина Краља Петра Првог* (1992, 1997). Овоме тематском културно-историјском кругу, придружују се и Милови књижевни радови сценарији за телевизијске документарно-игране програме и историјско-драмски комади: *Опленачка трилогија* (1993), *Вожд* (1997), *Трагом Карађорђа* (2004) и *Ноћ у Салашу Ноћајском* (2004). Осим што је значајно обогатио нашу библиографију дела о Првом српском устанку, Миле је у Орашцу пре две деценије с групом пријатеља и истомишљеника утемељио Задужбинско друштво „Први српски устанак“. Био је родоначелник идеје да се Сретење

Господње, датум када је 1804. подигнут Први српски устанак у Орашцу, слави као Дан државности Србије. Много је учинио за развој и статус културно-историјског комплекса у Орашцу и заслужан је за обнову и настанак бројних споменичких обележја широм Србије који су посвећени успомени на родоначелнике нове српске државности. Петнаест година несебично је водио борбу да се сачува и континуирано у Орашцу додељује награда за родољубиво песништво „Одзиви Филипу Вишњићу“. О Сретењу, ове године, Миле ми је рекао да намерава да још састави антологију родољубивог песништва и да се потом повуче из рада Задужбинског друштва. Нажалост, Миле није успео да оствари тај свој наум и преминуо је у својству председника Задужбинског друштва.

За своје богато, разноврсно и вредно стваралаштво, Миле је примио више награда и признања: *Златна значка* Културно-просветне заједнице Србије (1988), *Награду за науку* Вукове задужбине (1990) за дело *Годишњи обичаји у Срба*, *Специјална награда* Осмог међународног салона књига у Новом Саду (2002) за дело *Лексикон народа света*, *Повеља за животно дело* Савеза новинара Србије и Црне Горе (2006) и *Повеља* Радио Београда 2 (2008).

Миле Недељковић је преминуо 30.05.2009. и сахрањен је на месном гробљу у родном селу Крћевцу.

За све оно што је остварио и плодносно иницирао, посебно овде у нашем завичају, нека му је хвала и вечна слава и помен!

Бранко Злајковић

ВЕЛИКИ СИН ШУМАДИЈЕ

Над гробом Данка Поповића

Драги Жико, Вера и Нено,
драги Богдане, најмлађи наш Поповићу,
тужни зборе,

Шумадија данас испраћа оца и сина свог последњег домаћина. Иако унижена и постиђена, у име оца и сина усправила се Шумадија данас да покаже да има свој вечити понос и своју душу, да у њој је започело живот све оно што је било честито и отворено, оно што је било од честитог колена.

Данко Поповић је рођен неколико корака од овог храма у коме је богослужио и у коме је сахрањен његов предак, родољубиви и честити прота Атанасије Буковички, који је на Сретење 1804, на збору у Орашцу, заклео устанике. Одавде су се устаници упутили у Данкове књиге како би, као шанчеве, освајали странице на којима би могли да се сретну и суоче са својим потомцима, онаквим какви смо ми данас. И овде, под Букуљом, од Сретења до Сретења, то

суочавање мучно и страшно, трајало је све до ових дана, све док се крвни судови напаћене Србије нису распрсли у његовој глави. Одавде је најбољи домаћин српске књижевности Шумадију видео као своје домаћинство, Шумадинце као своје укућане, и на свом имању надгледао искушења историје. Испод ватришта те куће заувек остаје жар народа. Данко Поповић је био народ.

Тај Глас Народа са Букуље слушала је Србија као некад што слушао се Глас Америке.

Нису га чули само они који су мислили да можемо мимо света, који нису знали шта је домаћин и како се води домаћинство.

Само човек који је својим рукама радио у свом винограду и зидао своју кућу, говорио је мислећи на српског војду, могао је сличнима себи да удари на царство које је љубеђивало царевине. Само човек чврсто раскорачен на својој земљи могао је да осећа сваки њен дамар, да љознаје и њену душу и њену десницу.

Само тако, кроз земљу и народ, могао је Данко Поповић да мисли и воли, да буде војд нашег освешћења и да као прави српски домаћин на имању својих књига однегује самоникле јунаке као храстове у опанцима.

Кад су осамдесетих Милутина Остојића, сељака и мученика, по оној Југославији почели да прогањају, без тих шумадијских опанака не би могао да утекне и заклон нађе у свакој српској глави, без тих шумадијских опанака књига о њему не би постала најтиражнији роман нашег доба.

Писци без читаоца и данас би најрадије да Милутина протерају из српског језика, његовог творца да избаце из народне лектире. Поготову они који мисле да српски народ и не постоји.

Да није народ к'о и трава, могао је да каже само писац који, као ретко ко, за читаоце има читав свој род.

Данас Данка Поповића испраћају читаоци свечано обучени у народ.

И под Букуљом, како му је Бог дао, син у загрљају сина.

Драги мој Данко,

Букуља се нагнула над твојим отвореним гробом, као недавно што пред тобом Опленац се био нагнуо над отвореном крћевачком земљом за Мила Недељковића, да ослушне српску душу. Српска земља има душу народа, и кад се њена врата отварају за њене најбоље синове, они који умеју да слушају, чуће глас народног певача попут слепог Вишњића из Марићевића јаруге који ти се јављао под твојом древном липом. Ја овог часа, опраштајући се од Тебе, у сенци те липе, са дна Шумадије као да чујем Десимира Благојевића:

Сад нек просте неми, тији,
у Србији!
Сад нек просте ноћни, дневни,
било чији
у Србији;
сад нек просте моћни, гневни,
- беху људи души ревни,
- души ревни,
души древни,
беху људи стародревни
у Србији,
- беху људи горди, тији
у Србији,
усред гнезда,
где сијаше њина Звезда...

Данко Поповићу, нека ти је лака српска земља са које се најбоље види како нам је без тебе.

*(Реч Слободана Павићевића на исцраћају Данка Поповића
11. августа 2009. године у њорџи буковичке цркве у Аранђеловцу)*